

آذربایجان

ناشر افکارفرقه دموکرات آذربایجان

دوره پنجم شماره ۱۱۴ تیر ۱۳۹۳

از واقعیت تا عمل
نگاهی به شعار افزایش جمعیت کشور

رهبر جمهور اسلامی در چند سخنرانی پیاپی نیاز کشور را به افزایش جمعیت به مسئولین کشور گوشزد کرد و از آنها خواست تا این مسئله را جدی بگیرند. این سخنان ناگهانی و بزعم بسیاری بی موقع بازتاب گسترده ای در میان رسانه های گروهی و ارباب جراید داشت. اولین سئوالی که افکار عمومی را به خود مشغول کرده، این است که افزایش سریع جمعیت کشور بر اساس چه نیازی و با کدام امکانات آن هم در چنین لحظه حساسی که کشور با بحران سیاسی، اقتصادی و اجتماعی روبرو است، طرح ریزی شده است. از میان تحلیل های ارائه شده دو نظریه وجود دارد که با واقعیت نزدیکتر است. اولین نظریه حاکی از آن است که با توجه به به بالا رفتن سن ازدواج، تمایل به تک فرزندی و رشد سکولاریسم در شهرهای بزرگ و مرکزی که شیعه مذهب هستند، این هراس را بوجود آورده که در آینده نه چندان دور، شیعیان اکثریت جمعیت کشور را از دست بدهند و حکومت با چالش جدی روبرو شود. در تحلیل دوم بر همگان روشن است که وقتی حاکمان کشورهای بحران زده از پس مشکلات بر نمی آیند برای برون رفت از آن راه حلی ندارند، مگر اینکه با بحران آفرینی دیگر به جنگ آن بروند و یا با طرح شعار های فرعی اما جنجالی افکار عمومی را برای مدتی به آن مشغول نمایند. در زمینه اول با بررسی آمار شاخص های رشد میزان بیکاری و بالا رفتن میزان فقر به عنوان دو عامل مخرب با دوام خانواده و شیب منفی نسبت ازدواج به طلاق جایی برای عملی کردن آن وجود ندارد.

ادامه درص ۲

یاد و خاطره رفیق فریدون ابراهیمی گرامی باد!

صبح روز اول خرداد، در خیابان ستارخان تبریز، جلوی باغ گلستان، مردی با گامهای استوار به طرف چوبه دار رفت. وقتی به چوبه اعدام رسید، نگاهی پر از نفرت به دژخیمان انداخت و به آنها فرمان داد:

"طناب را به گردنم ببندازید....."

دقیقی بعد؛ زیر اولین انوار آفتاب، که می دمید؛ ستاره ای دیگر در آسمان رزم خلقهای ایران جاویدان می شد: فریدون ابراهیمی.

رفیق قهرمان، فرزند برومند خلق آذربایجان، عضو کمیته مرکزی فرقه دموکرات آذربایجان، نماینده مجلس ملی آذربایجان، دادستان کل آذربایجان در دوران حکومت ملی، بود.

فریدون در 29 آبانماه 1297 در شهر آستارا متولد شد. پدرش غنی ابراهیمی از روشنفکران دوران خود بود، که در سال 1297 پس از تشکیل فرقه عدالت در رشت، به رهبری میرزا محمد آخوندزاده (سیروس) مبادرت به تاسیس تشکیلات فرقه عدالت در آستارا کرد. وی در تیرماه 1299، پس از شرکت در اولین کنگره فرقه عدالت در شهر انزلی بنیانگذاری حزب کمونیست ایران، تشکیلات این حزب را در آستارا پایه گذاری کرد.

ادامه درص ۳

در این شماره

در گذشت پروفسور دکتر بهروز شکری	ص ۵
بمناسبت درگذشت رفیق صابر امراهی	ص ۶
اردوغان لایحه صلح با کردها را تقدیم مجلس کرد	ص ۷
از سنت های تاریخی خود پاسداری کنیم	ص ۷
مسائل محیط زیست و پیامدهای آن	ص ۸
مشروطه آنیاساسی ایرانیان دولت قورولوشوندا	ص ۱۲
به مناسبت آثار واقع گرای حسین احمدی نسب	ص ۱۵

نشست کارگروه نجات دریاچه ارومیه

به نوشته سایت ریاست جمهوری روز یکشنبه ۸ تیر ۱۳۹۳ جلسه کارگروه نجات دریاچه ارومیه با حضور حسن روحانی رئیس جمهور برگزار شد.

حسن روحانی در سفرهای تبلیغاتی خود قبل از انتخابات ریاست جمهوری دور یازدهم وعده داده بود در صورت انتخاب شدن نجات دریاچه ارومیه را در الویت کارهای خود قرار میدهد. اکنون بیش از یک سال از انتخاب آقای روحانی به عنوان رئیس دولت یازدهم می گذرد. نتیجه و ثمره وعده های داده شده، تشکیل کارگروه نجات دریاچه ارومیه می باشد. این کارگروه تا بحال هیچ اقدام عملی ملموسی که از نگرانی های مردم در مورد خشک شدن دریاچه ارومیه بکاهد انجام نداده است.

ادامه درص ۴

جمهوری فدرال خواست همه ملل و اقوام ایران است!

دوام خانواده و نسبت ازدواج به طلاق، نشان‌دهنده رابطه معکوس است. براساس این پژوهش، نابسامانی و شوک‌های اقتصادی وضعیتی را ایجاد می‌کند که قدرت تصمیم‌گیری و تحلیل مساله برای اعضای خانواده‌ها مشکل می‌شود. ناامنی اقتصادی به وجود آمده همچنین در ایجاد انومی‌های اجتماعی و خمودگی خانواده‌ها نقش تعیین‌کننده دارد. براساس نتایج این تحقیق نابسامانی و شوک‌های اقتصادی که نرخ فقر و میزان بیکاری از شواهد آن به شمار می‌آیند، از عوامل تشدیدکننده انحلال خانواده‌های ایرانی در سال‌های اخیر بوده است.

یکی از متغیرهای مورد مطالعه و تأثیرگذار بر طلاق میزان بیکاری سالانه است. نتایج این پژوهش دانشگاهی نشان داده نتش‌ها در خانواده‌هایی که افراد از تحصیلات پایینی برخوردارند و نیز بیکار و دارای درآمد کم هستند بیشتر و رابطه بین بی‌ثباتی شغلی، به ویژه بیکاری و رضایت زناشویی و زندگی خانوادگی رابطه‌ی قوی است. روند میزان بیکاری دهه ۱۳۸۰ در ایران، اگرچه همراه با نوساناتی است اما از سال ۱۳۸۳ به بعد روند افزایشی داشته و در سال ۱۳۸۹ به بالاترین حد خود می‌رسد. این روند در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ کاهش محسوس را تجربه می‌کند. این کاهش که از میزان نزدیک به ۱۴ درصد در سال ۱۳۸۹ تا ۱۲ درصد در سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۱ است. بررسی روند میزان بیکاری و میزان عمومی طلاق نشان می‌دهد با افزایش میزان بیکاری از سال ۱۳۸۳، میزان عمومی طلاق نیز روند صعودی خود را آغاز می‌کند. با کاهش میزان بیکاری در سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۸۷ میزان عمومی طلاق نیز در این سه سال کاهش اندکی پیدا می‌کند. اما از سال ۱۳۸۷ با افزایش دوباره میزان بیکاری میزان عمومی طلاق نیز افزایش می‌یابد اما این افزایش با شدت و شیب بیشتری همراه است. روند شاخص نسبت ازدواج به طلاق در ارتباط با میزان بیکاری، همانند شاخص میزان عمومی طلاق است و با افزایش میزان بیکاری در جامعه، نسبت ازدواج به طلاق نیز کاهش معنی‌داری می‌یابد. به نظر می‌رسد عوامل اقتصادی دیگر مانند میزان تورم، از طرفی تحریم‌ها و سیاست‌های اقتصادی اشتباه نیز تأثیرات میزان بیکاری را افزایش داده است. بر اساس استنباط نویسنده از نتایج و یافته‌های این تحقیق، این موضوع ناشی از واکنش مسائل اجتماعی به آشفتگی‌های اقتصادی است.

بر اساس آمارهای منتشره از سوی دفتر امور آسیب‌دیدگان سازمان بهزیستی کشور، طلاق در ایران بین سال‌های ۱۳۷۵-۱۳۷۱ سیر صعودی بسیار آرام داشته و پس از آن به مدت پنج سال این روند تقریباً ثابت بوده و از سال ۱۳۸۰ به بعد با شتاب بیشتری نسبت به سال‌های گذشته افزایش داشته است؛ به طوری که در سال ۱۳۸۸ با توجه به آمارهای سازمان ثبت احوال کشور رشد ۱۳ درصدی نسبت به سال ۱۳۸۷ داشته است. این در حالی است که نرخ طلاق در سال ۱۳۸۹ در مقایسه با سال ۱۳۸۸ به میزان ۹/۱ درصد رشد داشته و به بیان دیگر در مقابل ۶/۵ ازدواج، یک طلاق به ثبت رسیده است.

تعداد طلاق از سال ۱۳۸۳ تا ۱۳۹۰ نیز شیب صعودی معنادار و قابل توجهی داشته است. شاخص نسبت ازدواج به طلاق در طول دهه ۱۳۸۰ نشان می‌دهد این نسبت از سال ۱۳۸۳ به بعد کاهش داشته و شیب کاهش از سال ۱۳۸۷ به بعد سریع‌تر و

ادامه درص ۳

به گفته علی اکبر محزون مدیرکل دفتر آمار و اطلاعات جمعیتی سازمان ثبت احوال کشور براساس آخرین آمار جمع تمام ازدواج نکرده‌ها در کشور ۱۲ میلیون و ۶۹۲ هزار نفر است که این افراد در سه گروه «افراد در سن ازدواج که هنوز ازدواج نکرده‌اند»، «افراد در سن خطر تجرد قطعی» و «افراد در سن تجرد قطعی» قرار می‌گیرند و در مجموع ۱۴ میلیون و ۹۹۲ هزار نفر آمار تمامی مجردان در کشور است. اما این همه ماجرا نیست. آمار طلاق در ایران هم رو به افزایش است. مدیر کل مرکز آمار ایران وضعیت افزایش طلاق را در ایران چنین تشریح می‌کند: «در سال ۱۳۶۵ در برابر هر ۳۴۰ هزار ازدواج، ۳۰ هزار طلاق در کشور ثبت شد. البته این آمار در سال ۱۳۷۵ افزایش داشت و به ۴۷۹ هزار ازدواج در برابر ۳۷ هزار و ۸۱۷ طلاق رسید. این آمار در سال ۱۳۸۱ باز هم افزایش داشت؛ یعنی آمار ازدواج به بالای ۶۵۰ هزار و آمار طلاق به بالای ۶۷ هزار نفر رسید.» وی تأکید می‌کند که البته این آمار مربوط به طلاق بنا به دلایل عدم ثبت در دفاتر ممکن است دچار کم‌شماری بشود اما آمار می‌گوید که ما در بین سال‌های ۱۳۶۵ تا ۱۳۸۵ با افزایش طلاق مواجه بوده‌ایم.»

حسین باهر جامعه‌شناس، درباره عدم‌تأمیل جوانان به ازدواج و افزایش آمار طلاق می‌گوید: «ماجرای یک حساب ساده دودوتا چهار تاست. اینکه ما دلمان نمی‌خواهد برای تشکیل زندگی به خودمان زحمت بدهیم. جوان‌ها می‌گویند به تنهایی زندگی کردن حداقل این مزیت را دارد که نباید جوابگوی کسی باشی. توقع خانم‌ها به نظر آنها بالا رفته و همین‌طور نبودن امنیت شغلی و عدم امکانات مناسب باعث می‌شود آنها نتوانند به آینده زندگی‌شان امیدوار باشند.»

شهرزاد افخمی عضو کمیسیون اجتماعی مجلس شورای اسلامی نیز می‌گوید: «... وقتی جوانان ما شرایط درستی برای ثبات یک زندگی دو نفره ندارند، وقتی اگر تن به ازدواج هم بدهند ترجیح می‌دهند دیگر به بچهدار شدن فکر نکنند بنابراین ازدواج نمی‌کنند چراکه آنها از هزینه‌ها می‌ترسند.»

به گزارش روز نامه اعتماد، مطالعه شاخص‌های اقتصادی میزان بیکاری و میزان فقر به عنوان دو عامل تعیین‌کننده در آشفته‌گی اقتصادی در دهه ۱۳۸۰ بیانگر این است که میزان بیکاری در این دهه افزایش قابل توجهی داشته و میزان فقر شیب صعودی قابل توجهی داشته است. در همین بازه زمانی بررسی میزان بیکاری و ارتباط آن با دوام خانواده و نسبت ازدواج به طلاق، نشان‌دهنده رابطه معکوس است؛ به این ترتیب که با افزایش بیکاری در طول دهه ۸۰، میزان طلاق افزایش پیدا کرده است.

بررسی این روند همچنین نشان می‌دهد افزایش میزان عمومی طلاق زمانی روند صعودی با شیب بیشتری می‌یابد که میزان بیکاری و میزان فقر افزایش داشته است. آمارهای رسمی بیانگر این است که شاخص نسبت ازدواج به طلاق که روند نزولی خود را از سال ۱۳۸۳ آغاز کرده با افزایش معنی‌دار فقر و بیکاری همراه است. یافته‌های مطالعه‌ای که از سوی دکتر حسین راغفر، رضا نوبخت و همکاران انجام شده و بخشی از نتایج آن در هفتمین همایش جمعیت‌شناسی ارائه شد، نشان می‌دهد، روند طلاق و شیب افزایشی آن در دهه ۱۳۸۰ همگام با افزایش نرخ فقر در کشور بوده است. در این تحقیق بررسی میزان بیکاری در دوره مورد مطالعه و ارتباط آن با

شیبی نسبتاً تند است اما از سال 1387 به بعد روند نسبتاً ثابتی در مقایسه با سال 1377 دارد. شاخص های آماری جمهوری اسلامی بوضوح نشان میدهد که تشویق جمعیت به افزایش زاد و ولد تنها شعار بی پشتوانه ای است که مطرح کنندگان آن نیز بخوبی میدانند که غیر عملی و دور از واقعیت و امکانات موجود کشور می باشد. مگر مقصد بیان کنندگان این شعار مشغولیت ذهنی مردم باشد تا آنها بتوانند برای مدتی هم که شده بر بحران های موجود سرپوش بگذارند. می بینیم که پس از آن نیز مسئله حجاب و عفاف مطرح می شود و روزهای متمادی رسانه های گروهی رژیم به معیب و مذمت آن می پردازند. بیش از سی سال است که رژیم برای تداوم و بقای سیاست های غیر مردمی خود به انواع و اقسام این بحران سازی ها مشغول است. مردم کشور ما تجربه کافی در این زمینه دارند و آبدیده تر از آنند که این طرفدارها بر آنها کار ساز باشد.

تندتر شده است. این یعنی اینکه تعداد طلاق ها نسبت به تعداد ازدواج ها افزایش داشته است. این افزایش از سال 1387 به بعد بیشتر بوده است و در سال های 1390 تا 1392 روند تقریباً ثابتی را طی کرده است.

همچنین بررسی روند طلاق بر اساس طول دوره زندگی نشان می دهد تعداد افرادی که طول زندگی مشترک آنها تنها یک سال بوده است از سال 1383 به بعد افزایش داشته است. این افزایش از سال 1383 تا 1387 با شیبی نسبتاً تند است اما از سال 1387 به بعد روند نسبتاً ثابتی در مقایسه با سال 1377 دارد. بر اساس آمارهای رسمی بررسی روند طلاق بر اساس طول دوره زندگی بیانگر این است که تعداد افرادی که طول زندگی مشترک آنها تنها یک سال بوده است از سال 1383 به بعد افزایش داشته است. این افزایش از سال 1383 تا 1387 با

یاد و خاطره رفیق فریدون ابراهیمی گرامی باد!

فریدون درباره تاریخ تمدن آذربایجان نقش مهمی در بیداری حس غرور ملی خلق آذربایجان داشت.

فریدون ابراهیمی در اولین کنگره فرقه دمکرات آذربایجان، که در 9 مهرماه 1324، با شرکت 237 نفر از نمایندگان خلق آذربایجان در تبریز تشکیل گردید، شرکت داشت. پس از تشکیل مجلس مؤسسان، هیئت حکومت ملی خلق آذربایجان، که از 39 نفر تشکیل می شد و سید جعفر پیشه وری در رأس آن قرار داشت، تعیین گردید.

فریدون ابراهیمی نیز جزء این هیئت انتخاب و سپس به سمت دادستان کل آذربایجان منصوب شد.

فریدون ابراهیمی در مذاکرات هیئت نمایندگی آذربایجان با هیئت نمایندگی دولت قوام السلطنه، که در تاریخ 19 اردیبهشت 1325 در تهران انجام می شد شرکت داشت. این مذاکرات، پس از پانزده روز، بدون نتیجه پایان یافت.

وقتی شاه مخلوع در 21 آذرماه 1325، به آذربایجان وحشیانه حمله کرد فریدون ابراهیمی همراه با تعدادی رفقای خود، در داخل ساختمان کمیته مرکزی سنگر گرفته بودند و پس از 34 ساعت نبرد مسلحانه دستگیر شدند. او در زندان می گفت:

" هرگز از دولت و شاه طلب عفو نکنید. ما به عفو این آقایان و شاه لعنت می فرستیم."

خبرنگاری گزارش ملاقات خود را با فریدون ابراهیمی در زندان تبریز چنین نقل کرده است:

" از او پرسیدم شما در دوران دادستانی چه کارهایی انجام دادید؟

او در پاسخ گفت: ما به پرونده زندانیان رسیدگی و کسانی را که بیگناه و بر اساس قوانین ارتجاعی زندانی شده بودند آزاد نمودیم. از حقوق خلق دفاع کرده و آنها را از ظلم هیئت حاکم فاسد نجات دادیم.

سوال کردم: پس آن خلق کجا هستند و چرا خواستار مرگ شما شده اند؟

جواب داد: کسانی که خواستار مرگ امثال من هستند، هیئت حاکمه مرتجع تهران می باشد، که به دستور اربابان امپریالیست خود عمل میکند. امروز دست و پای خلق ما، این

فریدون ابراهیمی در سال 1320، زمانی که در دانشکده حقوق دانشگاه تهران مشغول تحصیل بود، به صفوف حزب توده ایران پیوست. وی در جنبش دانشجویی شرکت فعال و موثر داشت. وی فعالیت های ادبی خود را از سالهای اول ورود به دانشگاه آغاز و بزودی شروع به نوشتن مقالات سیاسی کرد.

در سال 1322؛ پس از تاسیس روزنامه آژیر، توسط سید جعفر پیشه وری، شروع به همکاری با این روزنامه کرد و در همین سال به عضویت هیئت تحریریه درآمد. فریدون در مقاله های خود به افشای امپریالیسم و سرسپردگان داخلی آن می پرداخت. وی همزمان با فعالیت در روزنامه آژیر مقالاتی نیز برای درج در نشریات حزب توده ایران می نوشت. این مقالات بطور منظم در ارگان رسمی حزب، روزنامه "رهبر" روزنامه ضد فاشیستی "مردم"، روزنامه "ظفر" ارگان رسمی شورای متحد مرکزی اتحادیه های کارگران و زحمتکشان ایران و سایر مطبوعات مترقی به چاپ می رسید. در آذربایجان نیز با روزنامه های "خاور نو"، "آذربایجان" و سایر مطبوعات دموکراتیک همکاری می کرد و مقالات زیادی در تحلیل مسائل اجتماعی و سیاسی روز می نوشت.

فریدون ابراهیمی در خرداد ماه 1324 در رشته حقوق سیاسی فارغ التحصیل شد. وی علاوه بر زبان مادری، به زبانهای فارسی، فرانسه و عربی تسلط کامل داشت. در این زمان از طرف وزارت امور خارجه و روزنامه اطلاعات بارها به او پیشنهاد همکاری می شد. ولی او که خدمت به خلق را وظیفه اصلی خویش میدانست، پیشنهادهای مذکور را رد کرد و به سرزمین زادگاهش آذربایجان برگشت.

3 شهریور ماه 1324 فراخوان 12 ماده ای فرقه دمکرات آذربایجان منتشر شد. در این اعلامیه از خلق آذربایجان دعوت شده بود که برای مبارزه در راه آزادی با هم متحد شوند. این فراخوان مورد استقبال طبقات زحمتکش قرار گرفت. در این زمان تشکیلات حزب توده ایران در آذربایجان با فرقه دمکرات آذربایجان اعلام همبستگی کرد.

در 14 شهریورماه 1324، روزنامه "آذربایجان"، ارگان رسمی فرقه دمکرات آذربایجان منتشر شد. فریدون ابراهیمی در این زمان شروع به همکاری با "آذربایجان" کرد. مقالات

یاد و خاطره رفیق....

رسید که تمامی کسانی که خلقهای ایران را از حقوق محروم نموده، فرهنگ و افتخارات ملی آنها را لگدمال کرده اند و برای پر کردن جیبها و کیسه های خود از طلا انسانهای زحمتکش را تحت استثمار قرار داده اند، مجبور به جابجایی جنایات و خیانتهای خود در مقابل خلق خواهند شد."

پاسخ رژیم به رزمنده پولادین اعدام بود. دو روز قبل از اعدام، او خواست که کت و شلوار مشکی را که هنگام عزیمت به پاریس جهت شرکت در کنفرانس صلح تهیه کرده بود، برایش به زندان بفرستند. در تمام طول شب اعدام با رفقای خود صحبت کرد. او از وظیفه انسانها نسبت به اجتماع و خلق و از شیرینی زندگی توأم با مبارزه سخن ها گفت. سحرگاه، پس از اصلاح صورت، کت و شلوار خود را با پیراهن سفیدی بر تن کرد و کراوات سرخ رنگش را به گردن زد. در این کار نهایت سلیقه را به خرج میداد. او در مقابل تعجب بعضی از رفقا گفت:

" ما تمام زندگی خود را با پاکی و شرافت گذرانده ایم، چرا باید زیر چوبه دار با حالتی پریشان ظاهر شویم؟"

فریدون ابراهیمی در ساعت 4 صبح روز اول خرداد 1326، در خیابان ستارخان تبریز، جلوی باغ گلستان اعدام شد. او با گامهایی محکم به سمت چوبه دار رفت و با حالتی تمسخرآمیز و نگاهی پر از نفرت به جلادان حکم کرد که طناب را به گردنش ببندند.

در این روز خلق آذربایجان در ماتم فرو رفت. جوانان مبارز در تبریز دست به تظاهرات و اعتراض زدند و " کمیته های انتقام" تشکیل دادند.

کارگران و دهقانان زحمتکش و همچنین زبان و قلم روشنفکران ما بسته است. اما این زنجیرهای اسارت همیشگی نیست و به دست توانای ایشان باز خواهد شد."

فریدون ابراهیمی مدت شش ماه تحت سختترین شکنجه ها زندانی بود. او تمام سختیها را تحمل می کرد و با افتخار می گفت:

"من بهترین سالهای عمرم را در راه آزادی و سعادت زحمتکشان آذربایجان و سراسر ایران صرف نموده ام. در این مدت تلاش کرده ام این وظیفه خود را شرافتمندانه انجام دهم. من در میان شعله های مبارزات خلق تربیت شده ام. از این رو خود را در خدمت خلق می دانم و به راه مبارزه مقدسی که در پیش گرفته ام افتخار می کنم. در این مراحل آخر مبارزه نیز اراده و جسارت خود را حفظ خواهم کرد."

وی در دفاعیات خود در بی دادگاه رژیم مخلوع با قاطعیت از حق تمامی خلقها و زحمتکشان ایران دفاع می کرد و جنایات امپریالیسم و نوکران سرسپرده داخلی شان را افشا نمود. او در قسمتی از سخنان خود گفته بود:

"آینده از آن کسانی است که عرق ریزان کار می کنند. کسانی که دستهایشان از شدت کار پینه بسته است. این دستهای پینه بسته درهای تمام زندانها و شکنجه گاهها را خواهند گشود و تمام جلادان و ستمکاران را نابود خواهند کرد. روزی خواهد

نشست کارگروه نجات دریاچه ارومیه

دریاچه را مورد مطالعه قرار داده و آماده است تا با دستور رییس جمهوری، از هفته آینده، عملیات نجات دریاچه ارومیه را کلید بزنند

در جلسه کارگروه نجات دریاچه ارومیه مقرر شد تا علاوه بر روان سازی آب روان منطقه به پیکره اصلی دریاچه ارومیه، کانون های تولید ریزگرد شناسایی و از طریق مالچ پاشی، شن و ماسه و آب، حرکت ریزگردها تثبیت شود

رییس جمهوری گفت: از نگاه دولت، نجات و احیای دریاچه ارومیه به عنوان یک معیار برای احیای همزمان سایر تالابها در کشور است که با مشکلات عدیده ای روبه رو هستند و حفظ و احیای مجموعه تالابها مد نظر دولت است.

دکتر روحانی با اشاره به دیدگاه های مختلف، از جمله در خصوص انتقال آب دریای خزر به دریاچه ارومیه، گفت: در انجام یک طرح ملی باید همه جوانب و ظرفیت های علمی کشور را در نظر گرفت و مطالعات تطبیقی در خصوص یک طرح در کشوری دیگر، نباید موجب تغییر ملاحظات ملی و غفلت از ظرفیت ها و الزامات بومی شود.

رییس جمهوری مطالعه همزمان در مورد برخی طرح ها نظیر کشت گیاهان سازگار با نمک، تأثیر سطح دریاچه ارومیه در جلوگیری از تبخیر آب، چگونگی استحصال نمک و نیز متنوع نمودن منابع تأمین آب را یادآور شد و بر آغاز اجرای بخش های قطعی از طرح مطالعاتی کارگروه نجات دریاچه ارومیه که مورد اجماع کارشناسان است، تأکید کرد.

رییس شورای عالی محیط زیست، اجرای هر طرحی در

ادامه درص ۵

اخبار و گزارش های رسیده حاکی از آن است که وضعیت دریاچه ارومیه هر روز وخیمتر می شود. آذربایجانی ها بخصوص ساکنین شهرها و روستاهای اطراف دریاچه ارومیه از دولت می خواهند تا به وعده های داده شده برای جلوگیری و احیاء دریاچه ارومیه عمل کند. شاید که بررسی راهکارها آنقدر به درازا بکشد که دیگر از دریاچه اثری باقی نماند. سایت ریاست جمهوری در مورد این نشست چنین نوشته است:

رییس شورای عالی محیط زیست روز یکشنبه در جلسه کارگروه نجات دریاچه ارومیه، با تشکر از گزارش مطالعات کارشناسی ارائه شده، اظهار کرد: دریاچه ارومیه نباید در وضعیت کنونی رها شود و دولت آماده است تا هر مقدار که ضرورت داشته باشد، هزینه های احیای این دریاچه را تأمین کند.

اجرای هر طرحی در زمینه انتقال آب های روان و بهینه کردن مصرف آب در حوزه کشاورزی منوط به شناسایی آثار اجتماعی و اقتصادی آنها است

دولت وظیفه خود می داند که با حفاظت از محیط زیست شرایط را برای زندگی مطلوب و سلامت مردم مهیا کند

* دریاچه ارومیه دارای شرایط ویژه ای است که ادامه روند خشک شدن آن می تواند آثار زیانباری برای مردم منطقه و کشور به دنبال داشته باشد

رییس کارگروه نجات دریاچه ارومیه: این کارگروه با همکاری بیش از 500 متخصص داخلی و خارجی از دانشگاه های مختلف همه راهکارهای موجود در زمینه احیای این

و نهادهای حاکمیتی در خصوص احیای دریاچه ارومیه خبر داد و گفت: کارگروه نجات دریاچه ارومیه با همکاری بیش از ۵۰۰ متخصص داخلی و خارجی از دانشگاه های مختلف همه راهکارهای موجود در این زمینه را مورد مطالعه قرار داده و آماده است تا با دستور رییس جمهوری، از هفته آینده، عملیات نجات دریاچه ارومیه را کلید بزند.

وی با تشریح ویژگی های منطقه حوزه دریاچه ارومیه، ضرورت تغییر در الگوی مصرف بویژه در حوزه کشاورزی را یادآور شد و طرح های موجود برای جلوگیری از هدر رفتن ۹۰۰ میلیون متر مکعب آب و انتقال آب از رودخانه های همجوار به دریاچه ارومیه را تشریح کرد.

همچنین در این جلسه معاون اول رییس جمهوری و وزرای جهاد کشاورزی، نیرو، صنعت، معدن و تجارت و نیز رییس سازمان محیط زیست و معاون برنامه ریزی و نظارت راهبردی رییس جمهور دیدگاه های خود را در خصوص طرح های ارایه شده از سوی کارگروه نجات دریاچه ارومیه، مطرح کردند.

در این جلسه همچنین مقرر شد تا علاوه بر روان سازی آب روان منطقه به پیکره اصلی دریاچه ارومیه، کانون های تولید ریزگرد شناسایی و از طریق مالچ پاشی، شن و ماسه و آب، حرکت ریزگردها تثبیت شود.

مطالعه و اجرای طرح های حفاظت از اکولوژی نظیر کاشت گیاهان سازگار با محیط، تسریع در انتقال آب رودخانه ارس، آسیب شناسی اثرات ناشی از خشک شدن دریاچه در حوزه اقتصادی و اجتماعی و راهکارهای مواجهه با آن، امکان سنجی استفاده از فناوری های نوین، ایجاد واحدهای صنعتی به منظور اشتغال جایگزین با کشاورزی و عملیات آبخیزداری از دیگر مصوبات این جلسه بود.

زمینه انتقال آب های روان و بهینه کردن مصرف آب در حوزه کشاورزی را منوط به شناسایی آثار اجتماعی و اقتصادی آنها دانست و از وزارت کشور و استانداران استان های حاشیه دریاچه ارومیه خواست تا در مدتی کوتاه گزارشی مکتوب از الزامات اجرای طرح های ارایه شده از سوی کارگروه نجات دریاچه ارومیه را ارایه کنند.

دکتر روحانی با بیان اینکه دولت وظیفه خود می داند که با حفاظت از محیط زیست شرایط را برای زندگی مطلوب و سلامت مردم مهیا کند، خاطر نشان کرد: دریاچه ارومیه دارای شرایط ویژه ای است که ادامه روند خشک شدن آن می تواند آثار زیانباری برای مردم منطقه و کشور به دنبال داشته باشد.

رییس شورای عالی محیط زیست تأکید کرد: باید بدون تعصب روی طرحی خاص همه راهکارهای موجود برای نجات دریاچه ارومیه را مطالعه کرد و پیامدها و آثار اجرای طرح ها به لحاظ اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی را مورد بررسی دقیق قرار داد.

رییس جمهوری با تأکید بر ضرورت استفاده و بهره برداری صحیح از منابع آب های شیرین، خواستار برنامه ریزی وزارتخانه های نیرو و جهاد کشاورزی برای استفاده بهینه از منابع آب و ایجاد کشاورزی مدرن در سطح منطقه و کشور شد.

پیش از سخنان رییس جمهوری دکتر عیسی کلانتری رییس کارگروه نجات دریاچه ارومیه با اشاره به عملکرد این کارگروه در ۶ ماه گذشته، از اجماع و همکاری همه دستگاه ها

در گذشت پروفیسور دکتر بهروز شکری

پروفیسور شکوری با علاقه وافر در در گنجره ها، سمینارها و کنفرانس های علمی جهانی شرکت می کرد. بیش از 600 اثر علمی از جمله 31 مونوگرافی، 14 کتاب و 35 کتابچه، توصیه و تمهیدات ارزشمندی به جا مانده است. او بیش از پنجاه سال به تربیت نیروهای متخصص در رشته دکتری و فوق دکتری همت گماشت. تحت رهبری ایشان بیش از 30 نفر به اخذ درجه علمی دکتری نائل آمدند.

بهروز شکوری در 14 اسفند 1308 در یک خانواده نسبتاً مرفه ای در شهر آستارا بدینا آمد. پدرش غلامحسین شکوری

ادامه درص ۶

با کمال تأسف و تأثر پروفیسور دکتر بهروز شکوری محقق و دانشمند بزرگ کشورمان و یار دیرین و فداکار فرقه دمکرات آذربایجان در گذشت.

این انسان پاکدل و بزرگ، تمام عمر خود را در راه سعادت و خوشبختی بشریت فدا کرد بدون آنکه کوچکترین چشمداشتی داشته باشد. و تا آخرین لحظه حیات خود از تحقیق و تفحص از آموختن و آموزش باز نایستاد. او با عشق به وطن و عشق به مردم عمر خود را سپری کرد و در عین ساده زیستی آزاده ای سرفراز بود که از احترام دوست و دشمن برخوردار بود. از مدارج و اعتبار علمی کافی است گفته شود که وی عضو اصلی آکادمی بین المللی اکوانرژیک و عضو اصلی آکادمی نیورک بود. 12 سال با دانشگاه دولتی مسکو در زمینه مسائل ژئوشیمی خاکها و تغذیه گیاهان کشاورزی همکاری گسترده داشت. با آکادمی های علوم جمهوری های روسیه، گرجستان، ارمنستان، لیتوانی، لیتونی، استونی، مولداوی و اوکراین در زمینه مسائل مختلف خاک شناسی، ژئوشیمی خاکها، شیمی کشاورزی، مسائل اکولوژیکی، زیست محیطی و آگروشیمی همکاری تنگاتنگ داشت. وی 45 سال ریاست بخش های حاصلخیزی خاکها، ژئوشیمی، بیابان زائی، آگروشیمی در انستیتوی فرسایش و آبیاری وزارت کشاورزی جمهوری آذربایجان را به عهده داشت. و بیش از 35 سال معاونت بخش شیمیواسیون کشاورزی جمعیت شیمیدانان مندلف را داشت.

در گذشت پروفیسور....

عوامل رژیم قرار گرفت. او پس از کودتای خونین ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ مجبور به ترک وطن شد و در جمهوری آذربایجان شوروی پناه گرفت. در این جمهوری بود که مدارج تحصیلی خود را تا سطح دکترا طی کرد و به شخصیت علمی شناخته شده جهانی تبدیل شد.

رفیق شکوری ضمن خدمات بزرگی که به علم و دانش بشری داشت. یکی از فعالین سیاسی کشور نیز بود. او که از نوجوانی فعالیت سیاسی خود را با تشکیلات فرقه دمکرات آذربایجان و حزب توده ایران آغاز کرده بود تا آخرین لحظات عمرش بعنوان رفیقی وفادار به آرمانهای فرقه دمکرات آذربایجان حضور فعالی داشت. با کمال تأسف روز دوشنبه ۲۹ اردیبهشت و در سن ۸۵ سالگی چشم از جهان بست. طبق خواست او پیکر بی جانش را به شهر آستارا منتقل و در میان آندوه مردم این شهر خاک سپردند.

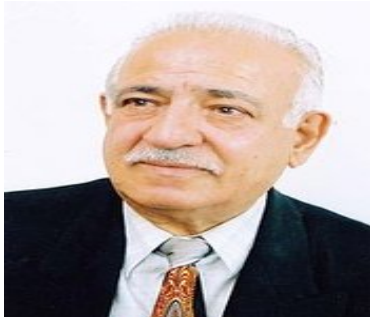
فرقه دمکرات آذربایجان این ضایعه جبران ناپذیر را به خانواده محترم شکوری، اعضای فرقه دمکرات آذربایجان و جامعه علمی کشور صمیمانه تسلیت می گوید.

کمیته مرکزی فرقه دمکرات آذربایجان پنجم خرداد ۱۳۹۳

مردی مردم دوست، دانش پرور بود. او مصدر امور کارهای مربوط به آبادی شهر، تاسیس مدارس و .. بود. و از احترام عمیق همشهریانش برخوردار بود. پدرش علاقه عمیقی به دانش و تحصیل فرزندانش داشت و تلاش می کرد آنها را در یک محیط سرشار از احترام به فرهنگ، تمدن، علم و دانش پرورش دهد. او فرزندانش را به تحصیل علم، فراگرفتن موسیقی و زبان تشویق می کرد. ارتباط فرزندانش این خانواده با مردان فاضل، دانشمند و شخصیت های برجسته کشوری و لشکری و میهن پرست که به وفور به خانه آنها رفت و آمد داشتند، از همان کودکی آنها را به امور کشور و امور سیاسی علاقه مند کرده بود.

بهروز شکوری ضمن تحصیل در دبیرستان حکیم نظامی آستارا و دبیرستان فردوس بندر انزلی یکی از فعالین سیاسی منطقه نیز بود. در این زمینه بسیار هم مورد اذیت و آزار

بمناسبت درگذشت رفیق صابر امراهی

با اظهار تأسف عالم و ادبیات شناس آذربایجان کشورمان دکتر صابر امراهی (نبی اوغلو) در تاریخ ۱۷ خرداد ۱۳۹۳ در سن ۸۸ سالگی درگذشت.

دکتر صابر امراهی (امیرف) فرزند نبی در ۷ مهر ۱۳۰۵ در شهر شوشا چشم به جهان گشود. وی در سال ۱۳۱۶ همراه والدین خود که از اهالی تبریز بودند به آن شهر باز گشت.

در شهر تبریز در دبستان ابتدایی همام (۱۳۲۲-۱۳۱۸) بزبان فارسی تحصیل نمود و سپس از سال ۱۳۲۲ تا سال ۱۳۲۵ در مدرسه شورویها به تحصیل خود ادامه داد.

دکتر صابر بعد از تشکیل حکومت ملی آذربایجان در سال ۱۳۲۵ علیرغم اینکه نو جوانی بیش نبود، در صحنه تئاتر آذربایجان شرکت فعال نمود. وی در همین سال از طرف حکومت ملی آذربایجان برای تحصیل در دانشکده افسری به شهر باکو اعزام گردید. او پس از یک سال تحصیل در این دانشکده به درجه سروانی نائل و به معاونت گروهان پیاده انتخاب گردید.

وی پس از گذراندن دوره افسری، در رشته روزنامه نگاری دانشکده زبان و ادبیات دولتی آذربایجان به تحصیل خود ادامه داد. او در سال ۱۳۳۲ موفق به اخذ مدرک روزنامه نگاری از این دانشکده شد. و بلافاصله در روزنامه " جوانان آذربایجان" شروع بکار کرد.

دکتر صابر سپس برای ادامه تحصیل به شهر مسکو اعزام گردید. در سال ۱۳۴۵ در دانشگاه مخائیل واسیلیویچ لومونوسوف با دفاع از تز " طنزهای ملانصرالدین جلیل ممدقلیزاده بین سالهای ۱۲۹۶-۱۲۸۵" به اخذ مدرک فوق لیسانس نائل گردید. وی در حین تحصیل عضویت فرقه دمکرات آذربایجان را پذیرفته بود و مسئولیت یکی از حوزه های حزبی را به عهده داشت. از سال ۱۳۳۶ تا سال ۱۳۵۴ تشکیلات سازمان جوانان جمعیت پناهندگه سیاسی ایران را رهبری می کرد.

این انسان شریف و پاکدل از سال ۱۳۴۸ تا سال ۱۳۷۵ مسئول یکی از شعبات کمیته مرکزی فرقه دمکرات آذربایجان و همچنین مسئول کانون نویسندگان آذربایجان بود.

دکتر صابر امراهی پس از تلاش شبانه روزی از سال ۱۳۴۵ در دانشکده زبان و ادبیات آذربایجان (شعبه جنوبی آکادمی علوم) بعنوان

کارمند علمی پذیرفته شد. در محیط ادبی این دانشکده مقالات علمی و ادبی زیادی پیرامون آذربایجان ایران به رشته تحریر درآورد. و در سال ۱۳۸۵ تز دکترای " ادبیات ملی دمکراتیک آذربایجان جنوبی بین سالهای ۱۳۲۰-۱۳۶۹" دفاع نموده و موفق به اخذ دکترای زبان و ادبیات گردید.

وی تا آخرین لحظات عمر خود در شعبه ادبیات آذربایجان دانشکده زبان و ادبیات (نظامی) آکادمی ملی علوم جمهوری آذربایجان به عنوان کارمند ارشد خدمات زیادی انجام داد.

دکتر صابر امراهی در عرصه ادبیات آذربایجان ایران (سالهای ۱۳۷۹-۱۳۲۰) نیز تحقیقات فراوانی انجام داده است. و صدها مقاله به رشته تحریر در آورده است.

دکتر صابر امراهی علاوه بر صدها مقاله علمی و ادبی مؤلف کتابهای "استاد شاعر شهریار"، " گنجلی صباحی"، "صمد بهرنگی"، " شاعر سونمز"، " عمران صلاحی"، "شاعر آلوو"، شاعر هاشم طرلان" و ... نیز می باشد. او همچنین بیش از ۴۵ سال معاون مسئول شعبه جنوبی کانون نویسندگان جمهوری آذربایجان بود.

دکتر صابر امراهی انسان وطنپرستی بود که علاوه بر فعالیت در مرکزیت فرقه دمکرات آذربایجان صدها مقاله ادبی و سیاسی از او در روزنامه آذربایجان ارگان مرکزی فرقه به یادگار مانده است.

فرقه دمکرات آذربایجان فقدان این شخصیت ادبی، سیاسی شناخته شده را به همه آذربایجانی ها بویژه خانواده محترمشان تسلیت می گوید.

کمیته مرکزی فرقه دمکرات آذربایجان ۱۹ خرداد ۱۳۹۳

اردوغان لایحه صلح با کردها را تقدیم مجلس کرد

خسونت پایان یافته و مردم سلاح‌هایشان را بر زمین گذاشته و از کوه‌ها بازگشته‌اند تا به زندگی اجتماعی معمولی خود بازگردند.»

اوجالان در گفت‌وگو با نمایندگان مجلس از حزب دمکراتیک خلق‌ها (HDP) که طرفدار کردهاست این اقدام دولت را "تحولی تاریخی" نامید. حسیب کاپلان، نماینده مجلس این اقدام را "گامی دیررس، اما بسیار مثبت" نامید. نمایندگان حزب دمکراتیک خلق‌ها روز پنج‌شنبه با اوجالان در زندان جزیره ایمرالی در نزدیکی استانبول دیدار کردند. او از سال ۱۹۹۹ در این زندان به سر می‌برد.

دولت اردوغان با این اقدام خود به خواست اصلی حزب "پ ک ک" جواب مثبت داد. در صورتی که اردوغان کاندید انتخابات ریاست جمهوری مقرر در ۱۰ اوت (۱۹ مرداد) شود، آرای ۱۲ میلیون دارنده حق رأی در کردستان برایش سرنوشت‌ساز خواهد شد.

دولت اردوغان از دسامبر ۲۰۱۲ با اوجالان در حال گفت‌وگوست تا به منازعاتی که از ۳۰ سال پیش تا کنون با کردها جریان دارد پایان دهد؛ منازعاتی که حدود ۴۰ هزار قربانی گرفته است. بیش از یک سال است که آتش‌بس میان دو طرف برقرار و به درگیری‌ها پایان داده شده است. حزب "پ ک ک" از سال ۱۹۸۴ میلادی برای خودمختاری کردستان ترکیه و احقاق حقوق اقلیت کرد مبارزه می‌کند.

در حالیکه حوادث در منطقه بخصوص در عراق با حدت و شدتی غیر قابل پیش بینی در جریان می باشد. دولت ترکیه لایحه صلح با کردها را تقدیم مجلس این کشور کرده است. این لایحه می تواند گام بزرگی برای برون رفت از مشکل سیاسی طولانی مدت کشور باشد. اقدامی که دولت های همجوار ترکیه مانند ایران باید برای احقاق حقوق خلقهای ساکن کشور و تحقق آزادیهای دمکراتیک از آن درس بگیرند.

به گزارش ایسنا رجب طیب اردوغان، نخست‌وزیر ترکیه در آستانه انتخابات ریاست جمهوری در ماه اوت دست به تلاشی تازه برای جذب آرای کردها زده است. دولت وی لایحه‌ای تقدیم مجلس کرده که قرار است با ارائه تضمین‌های قانونی، گفت‌وگوهای صلح میان عبدالله اوجالان، رهبر حزب ممنوعه کارگران کردستان ترکیه (پ ک ک) و دولت را تسهیل کند.

به گفته محافل نزدیک به مجلس ترکیه، این لایحه شش ماده‌ای بازگشت کردهای عضو "پ ک ک" به جامعه را بهبود خواهد بخشید. به علاوه، لایحه تضمینی قانونی برای مصونیت افراد شرکت‌کننده در مذاکرات صلح را فراهم خواهد ساخت.

به گزارش دویچه‌وله، بشیر اتالای، معاون نخست‌وزیر ترکیه روز پنج‌شنبه گفت، دولت "آخرین قدم‌ها" در مسیر پیمان صلح را برداشته است. او در تلویزیون این کشور عنوان کرد: «ما به مرحله‌ای نزدیک می‌شویم که در آن مشکلات حل شده‌اند،

از سنت های تاریخی خود پاسداری کنیم

احمد سپیداری

مثال هایی است که این روزها در محافل مختلف می بینیم و یا گزارش آن را می خوانیم و می شنویم .

به تازگی در مراسم ختم برخی از بزرگان نمان مجبور شده ایم به ساعت ها وعظ و خطابه ای گوش دهیم که به نظر می رسد مضمون برخی از آن ها نفی خرد متوفی باشد . برخی از افراد نو آوری در این مراسم را هم مردود دانسته و گاه طوری جلوه داده اند که انگار گردن گذاشتن به هر سنتی را می توان در کنار مردم بودن قلمداد کرد . آیا این به راستی درست است ؟ آیا وقتی حتما انتخاب واعظ نیز ناممکن است و ما در انتخاب آنان کم ترین اثری را نمی توانیم داشته باشیم ، برگزار ی چنین مراسمی و به این شیوه ضروری است ؟ آیا وقتی حتما انتخاب واعظ نیز ناممکن است و ما در انتخاب آنان کم ترین اثری را نمی توانیم داشته باشیم ، برگزار ی چنین مراسمی و به این شیوه ضروری است ؟ کار تا آن جا پیش می رود که در برخی از موارد ، دولتی کردن مراسم نیز یک دستاورد قلمداد می شود و برای نمونه شرکت کردن فلان سیاستمدار چنان با آب و تاب پز داده می شود که انسان شگفت زده می شود .

این ها بی تردید بی توجهی به نقش فرهنگ ها و سنت های متری در ایجاد فضایی مناسب برای فعالیت اجتماعی است . درست است که احترام به سنت های مردم وظیفه ی همیشگی ماست و رعایت مصالح نیز شرط عقل ، اما پایداری در حفظ سنت های نو آورانه ی موجود چپ نیز اهمیت کم تری از دو مورد ذکر شده ندارد . بلکه توجه جدی تر به آن همان چیزی است که به آن نیاز داریم و باید برای آن تلاش کنیم . جا دارد برگردیم و راه رفته ی خود را باز نگری کنیم و در صورت نیاز مورد تجدید نظر قرار دهیم . بزرگان قوم باید در این زمینه پیش قدم باشند .

توضیح : منبع مقاله مجله ی چیستا شماره ی 8 و 9 به تاریخ اردیبهشت و خرداد 1387 می باشد .

در کنار فرهنگ مسلط جامعه ، خرده فرهنگ هایی وجود داشته و دارد که حاوی ارزش های مستقلی در تاریخ یک ملت است . این سنت ها گاه بسیار قدیمی و گاه به تاریخ معاصر آن مردم تعلق دارد . نیروهای مترقی در بیش تر جوامع با نو آوری های مختلف و بهره گیری از سنت ها ، فرهنگ ها و خرده فرهنگ های آن جامعه تلاش داشته و دارد تا فرهنگ ویژه ی مبارزه جویا نه ای را بپرورد و از خود به جا گذارد .

در جامعه ی ما نیز نیروهای مترقی (با طیف های متفاوت خود) سنت های ارزنده ای را در این زمینه از خود به جا گذاشته اند . که با وجود سال ها فرهنگ زدایی تک صدا ، هنوز هم در میان بخش هایی از زحمتکشان و نیروهای مترقی جامعه ی ما پایدار مانده است . اما با کمال تاسف چنین به نظر می رسد که تداوم پی گیرانه ی سیاست های حاکم باعث شده است اهمیت پاسداشت از این نو آوری ها را نادیده بگیریم و گاه از به کار گیری بخشی از سنت های غیر قابل پذیرش موجود نیز خود داری نکرده و چه بسا آن ها را ترویج دهیم .

برای مثال ، ما همیشه بزرگان و فرزندان جامعه ی خود را محصول مبارزه های اجتماعی و * فرزندان برومند ملت * و یا جنبش می دانسته و همیشه توجه داشته ایم که نباید به دام فرد پرستی و رواج کیش شخصیت بیفتیم ، اما امروزه می بینیم برخی از بزرگان را تا حد پرستش تقدیس می کنیم و چنان رفتارهایی را در اجتماع از خود بروز می دهیم که هیچ قرباتی با سنت های ما ندارد . بوسیدن دست ، خاکسار کردن خود و دیگران در برابر یک شخصیت اجتماعی مورد توجه ، متعلق دانستن دستاورد های جمعی به یک فرد برای عظمت بیش تر بخشیدن به فعالیت های او - که هیچ ضرورتی هم ندارد و ...

مسائل محیط زیست و پیامدهای آن

بخش هفتم

نیکل بتریبیت ۴۰۰-۲۰۰، ۲۴۰-۱۸۰، ۱۵۰-۱۰۰، ۱۲۰-۶۰، ۵۰-۳۰، ۲۵-۱۸ و استرانسیوم بتریبیت ۳۲۰-۲۰۰، ۳۴۰-۳۰۰، ۴۰۰-۳۰۰، ۴۶۰-۳۸۰، ۳۲۰-۲۴۰ میلی

گرم در یک کیلوگرم می باشد.

بطوریکه ارقام نشان می دهد سنگهای مادر در منطقه کوهستانی سبلان و سهند و البرز سلسله جبال زاگرس به مقدار زیادی میکروالمان در ترکیب مینرالها دارند و طبیعی است که تجزیه این سنگها مقدار زیادی ریز عناصر را بخاک منتقل می نمایند. در خاکهای حاکم منطقه سبلان و سهند مقدار عمومی میکروالمانها در قشر ۰-۳۰ سانتیمتری باروش اسپکتروگرافیک (Spetro graphic) معین گردید.

ارقام بدست آمده نشانگر آنست که در خاکهای مرتعی کوهستانی (در ارتفاع ۲۰۰۰-۳۰۰۰ متر از سطح دریا) مقدار عمومی بر بین ۱۶-۲۲، منگز ۴۰۰-۶۰۰، مس ۲۸-۴۶، روی ۵۰-۶۲، مولیبدن ۲/۴-۴/۴، کبالت ۱۶-۴۷، استرانسیوم ۲۵۰-۵۵۰ میلی گرم در یک کیلوگرم در خاکهای جنگلی قهوه ای بتریبیت ۶-۱۳، ۲۵۰-۷۵۰، ۱۵-۴۰، ۷۰-۱۸، ۱/۸-۲/۴، ۱۵-۱۸، ۳۰-۴۴، ۱/۶-۲/۲، ۱۴-۱۸، ۴۰۰-۵۰۰ میلی گرم در خاکهای چرنوزیوم بتریبیت ۱۲-۱۸، ۷۲۰-۸۸۰، ۴۰-۶۰، ۵۹-۸۵، ۴/۲-۴/۶، ۲۵-۳۵، ۵۰۰۰-۳۰۰۰، میلیگرم در خاکهای آرید ۱۷-۲۰، ۲۰-۷۲۰، ۳۰-۴۰، ۱۸-۲۲، ۲۰-۲/۶، ۲-۱۱، ۴۵۰-۷۲۰ میلی گرم در یک کیلوگرم می باشد. مقدار عمومی میکروالمانها در اکثر خاکهای مناطق کوهستانی بقدر کافی موجود می باشد. بخصوص عناصری چون بر، وانادیوم، استرانسیوم، منگز و غیره. ولی گیاهان در مدت وژتاسیون خود از فرم عمومی میکروالمانها نمی توانند استفاده بکنند، آنها از فرم قابل جذب این عناصر استفاده می نمایند. وجود مقدار زیادی فرم عمومی میکروالمانها در خاک دلالت بر تامین غذائی گیاهان نیست و این فقط فرم قابل جذب است که امکان ارزیابی پتانسیل میکروالمانی را در خاک می دهد.

نتایج تجسسات ژئوشیمیائی در دراز مدت نشان داد که در قشر ۰-۳۰ سانتیمتری خاکهای مرتعی کوهستانی غیر فرسایش مقدار منگز قابل جذب در حدود ۰/۷-۲/۷ میلیگرم، مس ۷/۴-۸/۴ میلیگرم، کبالت ۳/۶۰-۵/۳۰ میلی گرم، روی ۰/۵-۱/۳ میلی گرم در یک کیلوگرم، مولیبدن فقط آثارش موجود می باشد.

در نوع های فرسایشی خاکهای مقدار میکروالمانها ۴۰-۵۰

ادامه درص ۹

در شش شماره قبلی روزنامه آذربایجان شمار را با بخش هایی از نظرات زنده یاد دکتر پروفیسور بهروز شکوری دانشمند نام آشنای کشورمان در مورد مسائل و مشکلات محیط زیست کشورمان آشنا شدید. اینک با بخشی دیگر از دیدگاههای ایشان آشنا می شوید.

سوال: از نیمه دوم قرن گذشته تجسسات زیادی در جهان برای تعیین مقدار میکروالمانی (ریزمغذیها) انجام گرفته نظراتان را در باره اهمیت آنها بیان فرمائید.

سؤال بسیار بجائی است. میکروالمانها در خاک و اهمیت بیولوژیکی و اکولوژیکی آنها، میکروالمانها اهمیت بزرگی در زندگی انسانها، حیوانات و گیاهان دارند. حافظ سلامتی بوده و با یک سری فرآیندهای بیوشیمیائی و فیزیولوژیکی که در ارگانسیم انسان و حیوان و گیاهان جریان دارد در رابطه مستقیم می باشند.

در پنجاه سال گذشته در مراکز علمی جهان خاکشناسان، زیست شناسان، شیمی دانان، دانشمندان کشاورزی، فیزیولوژیست ها، گیاه پزشکان، دامپزشکان تجسسات دراز مدت و ارزنده ای درباره نقش میکروالمانها در زندگی گیاهان کشاورزی، دامها و سلامتی انسانها انجام داده، قانونمندیها و میکانیزم تاثیرشان را در گیاهان و جانداران معین نمودند.

در ارگانسیم انسان و حیوان تمام عناصر جدول مندلیف موجود می باشند که دلالت بر اهمیت حیاتی این عناصر می کند. میکروالمانها در سنگهای مادر و خاکها هم موجودند. میکروالمانها بخصوص فلزات سنگین با هوموس خاک ترکیب آلی مینرالی (کلاتی) تشکیل میدهند و در واقع هوموس بمثابه یک مخزن میکروالمانها محسوب می گردد. میکروالمانها نقش بزرگی در حاصلخیزی خاکها، ازدیاد محصول گیاهان کشاورزی و بهبود کیفیت آنها دارند. ید، مس، مولیبدن، منگنز، کبالت، وانادیوم، بر، لیتنیوم، سلنیوم و غیره در روند فرآیندهای بیوشیمیائی، فیزیولوژیکی و اگرشیمیائی تاثیر بزرگی میگذارند و به عنوان کاتالیزاتور این پروسه ها را سرعت می بخشند. متأسفانه در کشورمان تجسسات بنیادی ژئوشیمیائی انجام نگرفته است. در ۵۰ سال گذشته گروه تحقیقاتی تحت رهبری من تجسسات و سیعی در کادر تجسسات دانشگاه مسکو در مناطق کوهستانی قفقاز بزرگ و قفقاز کوچک و در مناطق زراعی جمهوری آذربایجان (و جمهوری خود مختار نخجوان) انجام گرفته است. در سالهای ۱۹۹۲-۲۰۰۰ در بعضی نقاط میهنمان هم تجسسات ژئوشیمیائی در مناطق کوهستانی استانهای آذربایجان انجام داده شد. این تجسسات اکثراً در رابطه با تنظیم نقشه های ژئوشیمیائی خاکها و برای تنظیم سیستم غذائی گیاهان کشاورزی انجام گرفته و معین گردید که در سنگهای مادر: دونیت، پیروکسنیت، گرانودیوریت، گرانیت، دیوباز و آهک مقدار عمومی بر (B) بتریب ۲۵-۲۰، ۲۴-۱۸، ۱۸-۱۵، ۱۵-۱۰، ۱۵-۱۲، ۱۲-۸ و منگنز بتریب ۱۱۰۰-۷۹۰، ۸۰۰-۶۸۰، ۶۰۰-۵۰۰، ۵۰۰-۳۰۰، ۳۰۰-۲۵۰، ۲۵۰-۱۵۰، ۱۵۰-۱۰۰، ۱۰۰-۵۰، ۵۰-۳۵، ۳۵-۲۵، ۲۵-۱۵، ۱۵-۱۰، ۱۰-۵، ۵-۲، ۲-۱/۸، ۱/۸-۱/۶، ۱/۶-۱/۲، ۱/۲-۱/۴، ۱/۴-۱/۸، ۱/۸-۱/۴ و

مسائل محیط زیست...

تغییر شکل بدون نظم (خرد شدن) هسته اتم بعضی عناصر (اورانیوم U، تورنیوم TH، رادیوم Ra و غیره) که در نتیجه شمار اتم و توده آنها تغییر می نماید. این عناصر، مواد با خواص رادیواکتیو نام دارند. یعنی عناصری که فقط از ایزوتوپهای رادیواکتیو تشکیل شده اند. مواد رادیواکتیو با سرعت معین و دقیقی به ذرات تقسیم می شوند و این همان خطری است که امروز مناطق آلوده را تهدید می کند. مسئله بر سر این است که بعضی ذرات رادیواکتیو دوره پرتوافشانی دراز مدت دارند و ما فعلاً قادر نیستیم به طور جدی تأثیری در محدود کردن سرعت این پرتوافشانی داشته باشیم. البته تدابیر غیر فعال کردن ذرات (Deactivation) موجود است که آنهم تعیین کننده نمی باشد.

مواد رادیواکتیو قادر به پراکنش اشعه های آلفا (a)، بتا (B) و گاما (γ) می باشند. اشعه آلفا عبارت است از ذرات با محتوای الکتریکی مثبت که با سرعت ۲۰ هزار کیلومتر در ثانیه در حرکت می باشد. اشعه بتا عبارت از ذرات با محتوای الکتریکی منفی که سرعتش نزدیک به سرعت نور است. اشعه گاما عبارت است از امواج کوتاه شعاع الکترومغناطیس که این اشعه شبیه به اشعه رونتگی (x) بوده ولی سرعت انرژی اش از سرعت و انرژی اشعه رونتگن زیادتر است. اشعه گاما خطرناکتر از سایر اشعه ها است و دارای قدرت تخریبی بیشتری است. هر سه نوع اشعه دارای خواص یوتیزاسیون بوده و قادرند تا عمق مواد مختلف داخل گردیده و سلولهای زنده ارگانیزم را یونیزه کرده و نابود کنند.

هر سه این اشعه ها دارای قدرت تخریبی زیست محیطی می باشند. یک بازنگری به تاریخ پژوهشهای اتمی نشان می دهد در نیمه دوم قرن بیستم بخصوص سالهای آخر جنگ دوم جهانی در تاریخ بشر به عنوان شروع عصر پژوهشهای هسته ای ثبت گردید. البته پژوهشهای هسته ای موسسات و نهادهای علمی از طرف دانشمندان کشورهای پیشرفته از اواخر قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم شروع گردیده است. در آلمان، دانمارک و ایالات متحده آمریکا دانشمندان به سعی شبانه روزی خود برای دستیابی به اسرار اتم ادامه دادند.

لذا اوایل قرن بیستم را شکل گیری فیزیک نوین هم می شود بشمار آورد. در سال ۱۸۹۵ اشعه ایکس (x) از طرف دانشمندان آلمانی رونتگن کشف گردید و این آغاز تحولات عظیم در علم فیزیک بود. دانشمندان شهیر لهستانی ماری اسکلاووا اسکایا (Skłodovskaia) کوری و پری کوری (شوهرش) در همین وقت رادیوم و پلوتونیوم را کشف کردند. دانشمند شهیر فرانسوی بکرل و یکی از دانشمندان بزرگ قرن بیستم آلبرت انیشتین در سال ۱۹۰۵ با کشف بسیار بزرگ خود در مورد بررسی اثرات فوتوالکتریک، با نشان دادن اینکه تابش الکترومغناطیس در بر همکنش خود با ماده، رفتار دارد که گویی از ذراتی بنام فوتون تشکیل شده است، مقدمات دستیابی بشر به انرژی اتمی را فراهم نمود. با کشف این پدیده مهم شکافت هسته ای (Fission) در سال ۱۹۳۲ میلادی با دستیابی به نیروی اتم بطور کامل شکل گرفت.

در اینجا باید اهمیت کشف نوترون توسط چادویک را در سال ۱۹۳۲ در دسترسی به نیروی اتم گوشزد نمود. برای اولین بار در تاریخ پژوهشهای اتمی با بمباران اورانیوم توسط نوترون انرژی فوق اعاده ای در حدود ۲۰ میلیون الکترون ولت آزاد گردید و همان حادثه ای بود که دانشمندان پژوهشهای اتمی،

ادامه درص ۱۰

درصد تقلیل می یابد که یک محیط کمبود غذایی ایجاد می نماید. مقدار فرمهای قابل جذب میکروالمانهای ذکر شده در خاکهای جنگلی کوهستانی غیر فرسایش در قشر ۰-۳۰ سانتیمتری بتریبیت ۰/۲-۰/۵ میلی گرم، ۱/۵-۱/۹، ۱/۲-۱/۲ میلی گرم در یک کیلوگرم بوده و مولیبدن فقط آثار موجود می باشد.

در خاکهای قهوه ای مقدار میکروالمانها بتریبیت ۰/۶۶-۲/۶۰، ۰/۵۸-۰/۸۳، ۰/۴۵-۰/۱۲، ۰/۱۹-۰/۱۹ میلی گرم و در خاکهای آرید بتریبیت ۱/۰۲-۱/۶۰، ۱/۸۵-۰/۲۰، ۱/۲۰-۰/۸۸ و ۰/۳۰-۰/۵۰ میلی گرم در یک کیلوگرم می باشد. فرم قابل جذب مولیبدن در این خاکها موجود نمی باشد.

در نوع های فرسایشی این خاکها با مقایسه با خاکهای غیر فرسایش مقدار میکروالمانها در حدود ۳۰-۵۰ درصد تقلیل می یابد. ارقام نشانگر آنست که فرم قابل جذب میکروالمانها باسننای کبالت و مس در خاکهای مورد تحقیق بقدر کافی نبوده و مقدار موجود در آنها قادر نیست که احتیاج گیاهان را تامین نماید. باید گفته شود که منگنز در تغذیه گیاهان نقش بخصوصی دارد و از بروز کلروز جلوگیری می نماید.

منگنز در ترکیب اکثر آنزیمهای هم موجود می باشد و در پروسه اکسیداسیون و ردوکسیون نقش با اهمیتی دارد. مس در ترکیب آنزیمهای اکسیداسیون پلی فنول اکسیداز، لاکتاز و غیره شرکت کرده، اهمیت بزرگی در پروسه بیوشیمیایی دارا می باشد.

مس در روند فرآیند، فتوسنتز، مبادله هیدراتهای کربونی و مواد ازتی و تحرک عناصر در ارگانیزم گیاه تاثیر مهمی دارد. کبالت در رشد و نمو گیاهان موثر بوده و باعث ازدیاد محصول در گیاهان می گردد. کبالت بعنوان کاتالیزاتور روند فرآیندهای بیوشیمیایی را در گیاه سرعت می بخشد و در ترکیب ویتامین B12 در حدود ۴-۵ درصد کبالت موجود می باشد. از گیاهان کشاورزی بیش از همه گروه لکومینه به مولیبدن طلبکار می باشد. از گیاهان صیفی کاهو، کلم و از میوه جات انواع مرکبات به مولیبدن احتیاج دارند. مولیبدن در پروسه اکسیداسیون و ردوکسیون، مبادله مواد، نقش بزرگی دارد. در ترکیب بعضی آنزیمها هم مولیبدن موجود می باشد. بطوریکه می بینیم میکروالمانها دارای اهمیت بزرگی در زندگی گیاهان، احشام، انسانها دارا می باشند. لذا کمبود آنها در خاک باعث تقلیل مقدارشان در محصولات گیاهی شده و ارگانیزم انسانها و حیوانات نمی توانند بقدر کافی از میکروالمانها استفاده نمایند و در نتیجه حوادث پوتولوژیکی ناشی از کمبود این عناصر در ارگانیزم ایجاد می شود.

نتیجه:

۱- مقدار میکروالمانها در خاکهای با خصوصیات ژنتیکی مختلف یکسان نبوده با مقدار آنها در سنگهای مادر، کانیها و پتانسیل عمومی خاکهای مربوط می باشد.

۲- مقدار عمومی میکروالمانها در خاکهای سیستم کوهستانی کافی و در بعضی موارد (استرانسیوم و انادیوم) مقدارشان از حد معین شده زیادتر می باشد.

۳- فرم قابل جذب میکروالمانها غیر از کبالت و مس در خاکهای مورد تجسس به مراتب کمتر از حد معین شده باشد.

سوال: لطفاً درباره مواد پرتوزا که موضوع علمی روز می باشد، مطالبی بفرمائید.

راهای تولید پرتوزای مصنوعی، راه یابی آنها به محیط زیست و پیامدهای تخریبی آنها پرتو افشانی هسته ای عبارت است از

ایالات متحده آمریکا و چین صنایع اتمی ایجاد گردیده و سریعاً توسعه یافت. ایجاد صنایع اتمی و دامنه توسعه آن در کشورهای آسیایی و آفریقایی هم تحقق یافت. امروز کشورهای اسرائیل، آفریقای جنوبی، هندوستان و پاکستان نیز وارد کلوب اتمی شدند.

ساخت نیروگاههای اتمی، اختراع بمبهای اتمی، هسته ای آزمایشات آنها در اتمسفر، سطح زمین، اقیانوسها و زیر زمین یک پدیده جدید بسیار خطرناک پرتوافشانی هسته ای مصنوعی را ایجاد نمود که در این مدت سلامتی میلیونها انسان رانابود کرد و انواع امراض، بخصوص سرطان ارگانههای مختلف را به ارمغان آورد.

کشتیهای یخ شکنها، زیردریاییهای اتمی، بمباران اتمی این پدیده را خطرناکتر کرده و میزان آلودگی بیوسفر را شدیداً بالا می برد. بمبارانهای اتمی هیروشیما، ناکازاکی در ژاپن از طرف دولت امپریالیستی آمریکا، آزمایشات بمباران اتمی، هسته ای در فضا، دریا و زیرزمین اثرات فاجعه باری از خود به جا گذاشته است و در این دوره میلیونها نفر در دنیا از این حوادث خسارت دیدند. امروز گذشت ۶۳ سال از بمبارانهای اتمی هیروشیما و ناکازاکی در ژاپن هنوز هم آثار آنها به اشکال مختلف تظاهر می کند. نتایج آزمایشات بعدی اتمی و هسته ای تا به امروز هم خودنمایی می کند و باعث شیوع انواع و اقسام بیماریهای سرطان می گردد. انفجار در ایستگاه اتمی چرنوبیل در اوکراین قسمت بزرگی از سرزمین اوکراین، روسیه و جمهوری بلاروس را شدیداً دچار پرتوافشانی هسته ای کرده و این مناطق را برای سالهای زیادی غیر قابل سکونت نمود. دهها شهر و صدها روستا کوچ داده شدند و یک منطقه عظیم آلوده و خطرناک در اروپای شرقی ایجاد گردید.

طبق آمارهای آکادمی علوم پزشکی جمهوری روسیه پس از گذشت ده سال از این انفجار فلاکتبار امروز ۶۵ هزار بیمار موجود می باشد و اکثر نوزادان در این مناطق تحت تأثیر پرتوافشانی هسته ای، ناقص الخلقه قدم به زندگی می گذارند که برای یک عمر ناراحتی ایجاد خواهند کرد. دامنه فاجعه چرنوبیل بسیار گسترده تر از آن است که را واقعه ای مربوط به گذشته تلقی کنیم زیرا قسمت عمده اثراتش در آینده جلوه گر خواهد شد. تراژدی چرنوبیل یکبار دیگر این سوال را برای جامعه بشری مطرح کرده که دستاوردهای تکنولوژیکی چگونه آثاری در زندگی مان خواهد داشت. در اینجا بجاست مطرح گردد که اکتشافات علمی و کاربرد آنها شالوده پیشرفت واقعی بشمار می آیند و با تکامل تکنولوژیکی معاصر، خطرات جدی را آینده برای بشریت خواهد داشت. در هر یک از این دو حالت اکنون جامعه بشری با یک وضع تراژدیک که زائیده پیشرفت صنعت در مقیاس بزرگ می باشد روبرو است. فاجعه چرنوبیل منطقه ای نبوده جنبه بین المللی بخود گرفت. بطوریکه آلودگی رادیواکتیو نه تنها جمهوری اوکراین، جمهوری روسیه و روسیه سفید (بلاروس) بلکه کشورهای اروپای شمالی را هم در بر گرفت. البته شدت پیامدهای این فاجعه در هر کشور متفاوت بود. طبق اطلاعات کراوچنکو (۱۹۹۰) هفتاد درصد مواد پرتوزا که در جریان انفجار در راکتور چهارم نیروگاه هسته ای چرنوبیل رها شد در جمهوری بلاروس رسوب کرده و در نتیجه در جمهوری ۲۰

ادامه درص ۱۱

محققین فیزیک نوین با بی صبری در انتظارش بودند. بررسی راههای بوجود آمدن مواد پرتوزای مصنوعی (استرانسیوم - 90 سزیوم - 137) ی راهیابی آنها به محیط زیست نشان میدهد که هنگام تقسیم هسته های سنگین مخلوطی از محصولات پیچیده این تقسیم بعمل می آید که در ترکیبشان ایزوتوپی زیادی موجود می باشند. این ایزوتوپها درارای دوره پرتوزایی و خصوصیات پرتوافشانی مختلف می باشند. هنگام تقسیم بندی هسته های سنگین قسمتی از ایزوتوپها در ثانیه ها و دقائق اولیه تولیدشان در محیط پراکنده می شوند. قسمت دیگر این ایزوتوپها در ساعتهای اول، شبانه روز و حتی تا ده ها سال شروع به پرتو افشانی می نمایند.

در بین مواد پرتوزا استرانسیوم - 90 (Sr-90) و سزیوم - 137 (CS-137) از خطرناک ترین مواد پرتوزا بوده و در اسرع وقت به چرخش بیولوژیکی وارد گردیده و شروع به پرتوافشانی شدید می نماید. استرانسیوم - 90 در حین تقسیم هسته سنگین اورانیوم - 239، پلوتونیوم - 239 و غیره بعمل می آید در پروسه این تقسیم مقدار استرانسیومی که به عمل می آید 5/4 - 5/8 درصد می باشد. هنگام انفجارات اتمی و هسته ای (این انفجارات بر اثر تقسیم اورانیوم 235 - اورانیوم 238، پلوتونیوم - 239 و غیره بعمل می آید). 1/14 گرم استرانسیوم - 90 تولید می شود که برابر با 10 x 5/4 پیکوکوری می باشد. در اکثر موارد مقدار استرانسیوم - 90 حاصله از انفجارات در حدود 10 x 3/7 پیکوکوری در هزاران تن تر نیتروتولواول می باشد.

استرانسیوم - 90 عبارت است از ایزوتوپ بتا (B) که دوره پرتوافشانی آن (T 1/2) 28 سال می باشد. هنگام خرد شدن استرانسیوم - 90 ماده رادیواکتیو ایتزید - 90 را تولید می کند که در مدت 95 ساعت قادر به پرتوافشانی است. ایتزید - 90 هم ایزوتوپ بتا (B) می باشد. سزیوم - 137: این ماده رادیواکتیو ایزوتوپ (d) گاما می باشد. دوره پرتوافشانی این ایزوتوپ کم بوده و همیشه در وضعیت مساوی با ماده مادر است. در مکانهای بیولوژیکی هنگام تحقیق پرتوافشانی هسته ای فقط به تحقیق سزیوم - 137 کفایت می نماید. باید گوشزد گردد که رفتار این مواد پرتوافشان در سلولهای ارگانیزم انسان و حیوان متفاوت است. مقدار سزیوم - 137 هنگام تقسیم هسته اتمهای سنگین در حدود 6/32 - 4/34 درصد می باشد. در رابطه با نحوه استفاده از انرژی اتمی استرانسیوم - 90 و سزیوم - 137 و بقایای مواد رادیواکتیو و یا محصولات انفجارات اتمی به محیط زیست وارد می گردد. منبع اساسی بقایای مواد رادیواکتیو که در ترکیباتشان استرانسیوم - 90 و سزیوم - 137 موجود می باشد راکتورهای اتمی و کارگاه های تبدیل سوختهای هسته ای می باشند. در نتیجه انجام انفجارات محصولات پرتوزای مصنوعی که از اتمسفر به سطح زمین می افتند (وارد می شوند) بطور غیر برابر در سطح زمین پراکنده می گردند.

این محصولات رادیواکتیو در سطح زمین در عرض جغرافیایی 50 - 40 درجه شمالی و جنوبی بسیار و بطور فشرده پراکنده می گردد که با جریان توده هوایی و سمت آن در رابطه می باشند.

امروز معین گردیده که مقدار اساسی این مواد در نیم قطب شمالی پراکنده می گردد. بطوریکه گفته شد از سالهای 1940 میلادی تا به امروز در کشورهای پیشرفته صنعتی اروپا، در

اشعه رادیواکتیو (۰/۵ گری) در ارگانسیم انسانها بعد از ۲۴ ساعت تعداد لمفوسیتها شدیداً تقلیل می یابد. (مدت زندگی لمفوسیتها کمتر از ۲۴ ساعت باشد.) در ارگانسیم مریض مقدار گلبولهای قرمز هم تقلیل می یابد (دوره زندگی گلبولهای قرمز صد شبانه روز است) در انسان سالم تعداد گلبولهای قرمز در حدود ۱۰ بوده و روزانه ۱۰ عدد تولید می شود. در بیماران سرطانی این تعداد شدیداً تقلیل می یابد که در نتیجه به مرگ ارگانسیم می انجامد.

امروز بر اثر مشاهدات جدی پزشکی در نواحی آلوده به مواد رادیواکتیو معین گردیده که میانگین فراوانی اختلالات غدد تیروئید، سرطانهای بدخیم و نئوپلاسم (رشد جدید نسجی نابجا) و پلاسمی ۵۰ درصد افزایش یافته است. پژوهشهای انجام یافته در جمهوریهای روسیه و اوکراین نشان داد که در نواحی آلوده به مواد رادیواکتیو تعداد سقط جنین نوزادان مرده و کودکانی که با ساخت نابهنجار ژنتیکی به دنیا آمدند بمراتب زیادتر شده است. در مناطق آلوده اوکراین و روسیه سفید موارد کم خونی (لیکومی) و عدم کارایی سیستم ایمنی در انسانها زیادتر شده و بیماریهای عفونی، قلبی و بیماریهای مزمن ریه بمراتب زیادتر شده است. ساختمان ژنها و سلولها آسیب پذیر گردیده است. درجه تأثیر شعاع به ارگانسیم با مقدار آن متناسب می باشد، اگر در منطقه آلوده پرتوافشانی مداوم و فشرده باشد تأثیر منفی آن در ارگانسیم شدید خواهد بود. در صورتی که پرتوافشانی متداوم نبوده و از قدرت زیاد برخوردار نباشد خسارات وارده به ارگانسیم کمتر و تأثیر آن در مدت زمان محسوس خواهد بود. اشعه های آلفا، بتا کمتر و اشعه گاما و نیترونها با سرعت زیاد به عمق سلولها وارد شده آنها را از هم می پاشند که بسیار خطرناک می باشند. بعضی مواد رادیواکتیو پس از ورود به ارگانسیم بصورت برابر در ارگانسیم و ارگانها تقسیم می شوند و در این صورت خطر کمتر است. ولی بعضی از این مواد وارد ارگانسیم شده و به صورت لوکال (محدود) در یک ارگان متمرکز می شوند. جالب است اشعه آلفا عناصر رادیوم، اورانیوم، پلوتونیوم، اشعه بتا، استرانسیوم و ایتریوم و اشعه گاما سیرکونیوم در سلولهای استخوان متمرکز می شوند.

این عناصر با سلولهای استخوان در رابطه شیمیایی بوده و به سختی از ارگانسیم خارج می شوند. تراژدی آلودگی محیط با مواد رادیواکتیو در این است که درصد اساس رادیونوکلئیدها، عناصر با خواص رادیواکتیو بوسیله باران و نزولات آسمانی طوفانها، بادها به خاک رسیده و در قشر هموسی آن متمرکز می شوند. این وضع بخصوص در خاکهای با بافت سنگین بمراتب بیشتر مشاهده می شود. آلودگی خسارات جدی به محیط زیست وارد می کند. در کشورهای اروپایی و کشورهای صنعتی و پیشرفته آسیا، آمریکا به اهمیت مسئله مبارزه با آلودگی رادیواکتیو پی برده و موسسات علمی اختصاصی رادیولوژیکی تشکیل یافته است. امروزه موسسات و انستیتوهای تحقیقاتی در این کشور به تحقیقات دامنه داری در شناسایی مناطق آلوده، علل و عوامل آلودگی و تدابیر پیشگیری از این آلودگیها، راهها و شیوه های دزاکتیواسیون زمینهای اشعه زده را بررسی می کنند. این یکی از مسائل بسیار مهم زمان بوده و با سلامتی انسانها و نسلهای آینده در رابطه می باشد. در مبارزه با آلودگی رادیواکتیو

ادامه درص ۱۲

درصد اراضی هم اکنون به هسته های پرتوزا (رادیونوکلید) آلوده می باشند. طبق اطلاعات یونسکو (۱۹۹۰) آلودگی رادیواکتیو بر محصولات کشاورزی و صنعتی تأثیر بزرگی داشت و مقادیر بزرگی از منابع طبیعی غیر قابل استفاده گردید. حادثه چرنوبیل تأثیر بزرگی بر زیستکره داشته که در دراز مدت بر طرف خواهد شد.

مواد پرتوزای رها شده از رآکتور منفجره در سایر جمهوریهای شوروی سابق هم رسوب کرده و آلودگی هسته ای به وجود آورد. جالب است که آلودگی ناشی از انفجار چرنوبیل در جمهوریهای قفقاز هم بازتاب داشته است. طبق اطلاعات بدست آمده (شکوری، عبدالله اف ۱۹۹۷) مقدار استرانسیوم - ۹۰ و سزیوم - ۱۳۷ در دوره بعد از انفجار در خاکهای مزروعی جمهوری آذربایجان تا ۰/۴ - ۰/۲ درصد ازدیاد یافته و باعث آلودگی محصولات کشاورزی در بعضی از نقاط جمهوری گردیده است. معین گردیده که هسته های رادیواکتیو در بعضی موارد از طریق اندامهای خارجی گیاهان (شاخ و برگ) وارد ارگانسیم می گردد. ولی در اکثر موارد بطور کلی اندامهای داخلی گیاه بخصوص ریشه آنها را جذب کرده و به ارگانهای گیاه منتقل می کند. لازم بذکر است که سبزیهای برگدار مثل کلم و کاهو امکان ورود هسته های پرتوزا بسیار زیاد می باشد. ولی در سبزیهای جدا برگ مانند گوجه فرنگی یا پیاز امکان ورود هسته های پرتوزا کمتر است. امروز همچنین معین گردیده که رابطه مستقیمی بین سطح آلودگی خاک و گیاه موجود می باشد. در مورد استرانسیوم - ۹۰ ضریب انتقال خاک، گیاه در خاکهای با ترکیب مکانیکی سبک (رسی) است. در مورد سزیوم - ۱۳۷ این اختلاف بمراتب کمتر است. امروز تعیین ارقام واقعی پیامدهای فاجعه چرنوبیل حتی با تکنولوژی پیشرفته معاصر هم امکان پذیر نمی باشد. طبق تخمینهای نهادهای علمی (ایزرائیل و همکاران ۱۹۹۰) در حدود ۱/۹ و ۱۰ x ۵۰ بکرل (Bq) اشعه به جو داخل گردیده و به تمام کشورهای نیم کره شمالی منتقل شده و در خاکها و آبهای سطحی ته نشین گردیده است.

طبق اطلاعات سازمان ملل متحد (۱۹۸۸) وزن کل مواد رادیواکتیو که در جو رها شده در حدود ۷۷ کیلوگرم بر آورد گردیده است. امروز همچنین معین گردیده ایزوتوپهایی که در حادثه انفجار رادیواکتیو چرنوبیل به فضا پرتاب شده در حدود ۳۰ نوع بوده و با نیمه عمری از ۱۱ ساعت (کریپتون - ۸۵) تا ۲۳۰۶۵ سال (پلوتونیوم - ۲۳۹) تشکیل می دهند. تریتیوم ۲۵ درصد کریبن - ۱۴ (به ترتیب با نیمه عمر ۱۲ و ۵۷۳۰ سال) به داخل جو رها شدند.

امروز مبارزه با پرتوافشانی هسته ای به یک مسئله بزرگ و پرهزینه جهانی تبدیل گردیده است. حد خطرناک اشعه اشباع شده برای ارگانسیم و ارگانها برقرار زیر می باشد: سر ۲۰، قسمت پایین شکم ۳۰، قسمت بالای شکم ۵۰، سلولهای سینه ۱۰۰، قسمت پایین ستون فقرات ۲۰۰ گری (Grey) می باشد. درجه حساسیت ارگانهای مختلف بدن به اشعه اشباع شده هم یکسان نمی باشند و بدین ترتیب عبارتند از: سلولهای لنفاتیک < گره های لنفاتیک > غدد تیروئید < سفر استخوان. ارگانهای تولید کننده خون در بدن انسان شدیداً به اشعه رادیو اکتیو حساس می باشند و این مساله به پزشکان در تعیین خصوصیات امراض سرطانی کمک می نماید. تحت تأثیر

با در نظر گرفتن اینکه تشکیل موسسات اتمی با مقاصد جنگی و غیر جنگی هر روز در جهان بیشتر می شود و اینکه در کشورمان نیز تجسّسات اتمی برای مقاصد صلح آمیز (ساخت نیروگاههای اتمی) جان می گیرد لازم است که در جنب سازمان انرژی اتمی کشور دانشگاههای تهران، اصفهان، تبریز، مشهد، شیراز و اهواز، موسسات علمی رادیولوژیکی برای پژوهشهای پرتوافشانی هسته ای مصنوعی و طبیعی و بطور کلی شناسائی این مشکل ایجاد گردد.

موسسات علمی و تخصصی به منظور شناسایی خاکهای آلوده با پرتوافشانی هسته ای مصنوعی و طبیعی، محصولات کشاورزی آلوده به اشعه مواد رادیواکتیو باید در سیستم سازمان تحقیقات کشاورزی وزارت جهاد کشاورزی تاسیس و با یک برنامه جامع بکار مشغول گردد.

فضای سبز از اهمیت بخصوص برخوردار می باشد. البته درختان، در نتیجه ها، فضای سبز قادر نیستند بطور کامل مواد رادیواکتیو را کاهش دهند یا از بین ببرند ولی با کاهش، تنظیم و پراکنده کردن آن در محیط تا حدودی اثرات رادیواکتیو را محدود می نمایند. پژوهشهای انجام شده نشان می دهد که مقدار اشعه ای که شاخ و برگ درختان جذب می کنند در پشت فضای سبز طرف بادگیر ۳۰-۴۰ برابر بیش از مقدار مواد رادیواکتیو است که در جلوی فضای سبز انباشته شده است. امروز وقت آنست که اقدامات جدی برای حفاظت از جنگلها و فضای سبز، ترمیم جنگلهای مخروبه، ایجاد جنگلهای مصنوعی در مقیاس کشوری و ملی انجام گیرد و علیه جنگل زدائی جهاد اعلام شود.

مشروطه آنیاساسی ایرانین دولت قوروشوندا عمله گتیردیکی ده بشیکلر حاقیندا

دمکرات انسانلار نولکه ده جدي صورتده دولت قوروشونون، اداره ائتمه سیستمین دیشیلمه سینین و ینیشمه سینین طرفداری ایدیلر.

تجدد دمکراتیک فیکرلرین یایلماسیندا ، سید جمال الدین اسدآبادی، میرزا ملک خان، میرزا عبدالرحیم طالبزاده، خیرالملک، میرزا یوسف خان عتصام الملک، حاجی زینال عابدین مراغه ای و باشقا ضیالیلارین خدمتلری اهمیتلی درجه ده تاثیرلی اولموشدور(5). تجدد طرفدارلاری، دمکرات مبارزلر هر چند نولکه ده دولتچیلیگین فورما باخیمیندان ده یشیلمه سی طلبینی اثره لیه سور مه سه له رده ، دولت قوروشونون مختلف فورمالاردا دیشیلمه سینین و ینی لشمه سینین طرفداری کیمی چیخیش ایدریدیلر.

تهراندا عدالتخاننا ناظرلییین یارانماسینی طلب ایدریدیلر. مشروطه چیلرین تعضیقلری نتیجه سینده مظفردالدین شاه قاجار مجبوریت قاشیسیندا قالاراق عدالت خاننا ناظرلییین یارانماسینا امر وریر.

شاهین امرینده بنله یازیلیمیشدیر: تعجیلی اولاراق بوتون ممالک محروسه ده عدالت خانالار برقرار اولسون(6).

احمد کسروی یازیردی کی، عدالت خاننا دینده بوگونکو" عدلیه" نظرده توتولور(7).

مقصد اوندان عیارت ایدی کی، نولکه ده اجتماعی عدالتسزلین و انسان حقوقلارینین پوزولماسینین قارشیسینی آلینسن.

یاریم مستلمه واورتا عصیرلر شرائینده مطلق شاهلیق اصول- اداره سی جمعیتین انکشافین قارشیسینی آلیردی. اورتا عصیرلر مناسبتلرینین حاکیم الدوغو بیر دوره، نولکه نین اجتماعی-اقتصادی دورومو صنایع باخیمیندان استحصال مناسبتلرینین اولدوقجا ضعیف اولماسی مشروطه حرکتینین نونونده گنده نلرین قارشیسیندا معین مانعلر یازادیردی. اولنار قید اولونان شرائنه اساسا دولت-حکومت سیستمین فورما دیشیلمه سینین نظره آلمادان مبارزه و سیاسی ایستکلرینی، دولت قوروشوندا معین اداره ائتمه و اقتصادی اصلاحاتلارچنرچوسینده طلب ایدریدیلر. ینی فیکر طرفدارلاری نوز ایستکلرینی رادیکال فورمادا اثره لی آپارا

ادامه درص ۱۳

مشروطه حرکتینین باشلانغچینین اساس سببی نولکه نین اجتماعی-اقتصادی و سیاسی-حقوقی دورومونون زمانین طلبلرینه هیچ بیر وجه ایله جواب ورمه مه سیدی.

استحصال قوه لرینین انکشاف ائتمه مه سی اجتماعی مناسبتلرین ده ایره له یشینین قارشیسینی آلیردی. انسان حقوقلارینین نظره آلینماسی، اجتماعی عدالتین قورونماسی و سائره بو کیمی عدالتسزلیکلرین اساس سببی دولت اداره ائتمه فورماسینین گنریچیلیندن خبروریردی.

نولکه نین آغیراجتماعی-اقتصادی دورومونلرله ایشچی قوه سینین و ایشله ین بینین نولکه نی ترک ائتمه یه مجبور ایدریدی. روسیه ده ایشله مک اوچون 1858-ده ایران-روس سرحدینده 4852 نفر انسانا پاسپورت وریلیمیشدی(1). اولنار عمومیتله تقلیسه، گنجه یه، شوشایا، باکی یا و زاقافازیانین دیگر شهرلرینه ایشلمه یه گنیریدیلر. بو آخین 19-جی عصرین آخیرلاریندا داها گنیش وسعت آلمیشدیر. گونی آذربایجانان و نولکه نین دیگر ماحالاریندان شمالی آذربایجانا و زاقافازیانین باشقا شهرلرینه گننلرین سایی 1891-ده 26855 نفر، 1900-جی ایله 16627 نفر، 1903-ده 32866 نفر اولموشدور(2). بونلار رسمی فورمادولت قیدیاتینا آلیننلاریدی.

م.س. ایوانوفون وردیی معلوماتا گوره او تایدان بو تایا گله نلرین سایی 200 میندن آرتیق اولموشدور. بنله چوخلو ایشچی قوه سینین مهاجرتینه ا.کسروی ده" تاریخ مشروطیت" ادلی کتابیندا قید ائتمیشدیر. مولکدارلارین، محتکرلرین یاراندیقلاری آغیر وضعیت نتیجسینده نولکه ده آجلیق باش وریمیشدی. قادینلاردا کیشیلرله برابر مبارزه آپاریردیلر. بونا نمونه اولاراق "زینب پاشا" قیامیندان آد آپارماق اولار(3) قید ائتمک لازیمدیر کی، 1903-جی ایله تیریزده باش وریمیش آجلیق نتیجسینده شهر اهالیسینین 10% هلاک اولموشدور(4).

ظولمه قارشی آذربایجان و نولکه نین دیگر ایالتلرینین ضیالیلاری هر طرفلی مبارزه یه قالمیشلار. نولکه نین اقتصادی- سیاسی دورومو و دولت اداره ائتمه سیستمی ایله راضلاشمایانلار جمعیتده بئیر سیرا اصلاحاتلارین حیانا کنجیریلمه سینین طلب اندیریدیلر. ملی بورژوازی نماینده لری، ضیالیلار، اروپادا تحصیل آلانلار، لیبرال مولکدارلار، مترقی و

مشروطه آنیاساسی ایرانین....

بیلمدیکلرینین معین سبیلری و اریدی ؛
- میلی بورژوازینین هر طرفلی انکشاف انتمه مه سی ؛
- تجدد طرفدارلاری اچریسینده بعضی خانلارین و فنودالارین اولماسی؛
- تهران مشروطه حرکاتینین رهبرلینین اکثر حیصه سینین ماس.ن جریانینا باغلی اولماسی و سائره.

مشروطه انقلابین نتیجه سینده یارانمیش پارلامنت ایکی پالاتالی مجلسدن عبارت ایدی :
- مجلس شورای ملی ؛
- مجلس سنا ؛

مشروطه آنیاساسی و اونون حقوقی ده په رلری

1906 آگوست اینین 19 مشروطه چیلرین مجادله سی نتیجه سینده ایران دولتچیلیک تاریخینده ایلك دفعه مجلس شورای ملینین رسمی صورتده اچیلیشی اولموشدور.
مجلس ایلك قانون و ریجی اورگان اولاراق بیرینجی ایش گونونده ن آنیاسانین مذاکره سینه باشلایر.

مشروطه آنیاساسی

1906-جی ایله ایراندا باش وره ن سیاسی حادیه لرین اساس مغزی ماهییت و مضمون اعتیباری ایله حکومت سیستمینین یینلشمسیندن ن عبارت ایدی . مشروطه حرکاتینین اساس وظیفه سی محض بونو هدف گوتورموشدور. ایراندا ینی آنیاسانین قبولونا قده ر مطلق شاهلیق اداره انتمه اوصولو حکم سوروردو. تاریخچیلرین آتاسی آدلانان مشهور تاریخچی هرودوت یازیردی کی، تا قدیم ایلردن بری ایراندا هر زمان حکومت و دولت سیستمی بیر نفرین(شاهین) وارلیغیندا خلاصه لشیردی(8).

آنیاسا 6 حصه دن ، 51 ماده دن و گننیش بیر علاوه دن عبارت ایدی . مشروطه آنیاساسی دونیانین دیگر دمکراتیک ئولکلرینین آنیاساسی کیمی دمکراتیک پرینسیپلر یازیلیب و ترتیب ادیلیمیشدیر. تجدد طرفدارلاری فرانسه لیلرله و انگلیسلرله گننیش علاقه لرینه باخمایاراق ، ایران آنیاسانین یازیلماسینده بلژیک تجرویسیندن استفاده اتمیشلر.
ایلك دفعه ایدی کی ، ایران ئولکه سی اهالیسینین سیاسی-اجتماعی حقوقلرینین قورونماسینا یازیلی صورتده تضمینات ورلیردی.

بیرینجی دفعه ایدی کی، ئولکه نین دیگر ایالتلریندن ده ضیالی و مبارز انسانلار ئولکه نین داخلی و خارجی سیاستین معین لشمه سینده اشتراک انتمک حقوقونا مالک اولوردولار.
بیرینجی مجلس نماینده لری 162 نفر دن عبارت ایدی و هر بیر دوره سی ایکی ایلیک ایدی.(10)

مشروطه حرکاتینین باشلانغی قاجار سلاله سینین اوللرینه گند بب چاتیردی. باشقا سوزله د نئسک،ئولکه ده آنا یاسانین قبولو و ملی شورا مجلسینین یارانماسینین مبارزه تاریخی ئوزون ایلردن بری دوام ادیردی. بویازینین مقصدی مشروطه حرکاتینی تاریخی باخیمدان آتالیز انتمک دئیل. مقصد مشروطه حرکاتینین زیروه سی اولان آنیاسایا حقوقی باخیمدان دقت یتیرمکدیر.

نماینده لرین سس ورمه حقوقی حاقیندا، آنا یاسانین 7-جی ماده سینده یازیلردی کی ، مذاکره لر باشلانان زمان نماینده لرین 2/3 و سس ورمه زامانی مجلسده اشتراک اده ن نماینده لرین یاریدان چوخونون سسی قبول اولونور. ایلك دفعه ایدی کی، ئولکه ده مطبوعات، سوز و فیکیر آزادلیغینا یازیلی فورمادا ضمانت ورلیردی. دمکراتیک ده یرله ره حرمت علامتی اولاراق مجلسین اجلاساری آچیق صورتده کنچیریلیردی. بوتون اجلاساردا مخبرلرو دیگر تاماشاچیلار مجلسین داخلی نظامنامه سینه اساسا اشتراک اده بیلریدیلر. اجلاسارین آچیق فورمادا کنچیریلیمسیندن مقصد اوندان عبارت ایدی کی، هنج نه ملتنن گیزلی قالماسین. مجلسده باش وره ن حادیه لری مخبرلر آزاد شکیلده قلمه آلماق و ئوز قزه تلیزنده درج انتمک حقوقونا مالیک ایدیلر.

1906-جی ایل آگوست اینین 5-ده مظفرالدین شاه آزادیخواه لار اردوسونون قارشیسیندا تسلیم اولوب مشروطیت فرمانینی اعلان ادیر.

ملی مجلسین اچیلماسی و ایران دولتچیلیک تاریخینده ایلك دفعه اولاراق آنیاسانین مذاکره چیخاریلماسی « قانون » سوزونون اتوروشماسینین و رسمیلشمه سینین تمل داشی ایدی.

19 آگوست 1906-جی ایله مجلسی شورای ملینین طنطنه نلی صورتده اچیلیشی اولموشدور. آنیاسانین مذاکره سی آگوست ایندا باشلاب نهایت دکابر اینین 31-ده میلی مجلس طرفیندن لایحه فورماسیندا حاضر لانیمشدیر. شاه آنیاسانین لایحه سینی قبول ادیب و تصدیق له یر. بئله لیکله ایراندا مشروطه رژیمین رسمی فورمادا اساسی قویولور . همن گون ایراندا مشروطیت دورونون باشلانغی « ملی » بایرام گونو کیمی قید الونور.

19 آگوست 1906-جی ایله مجلسی شورای ملینین طنطنه نلی صورتده اچیلیشی اولموشدور. آنیاسانین مذاکره سی آگوست ایندا باشلاب نهایت دکابر اینین 31-ده میلی مجلس طرفیندن لایحه فورماسیندا حاضر لانیمشدیر. شاه آنیاسانین لایحه سینی قبول ادیب و تصدیق له یر. بئله لیکله ایراندا مشروطه رژیمین رسمی فورمادا اساسی قویولور . همن گون ایراندا مشروطیت دورونون باشلانغی « ملی » بایرام گونو کیمی قید الونور.

آنا یاسانین مذاکره سی عرفه سینده مجلس طرفیندن بیر سیرا ئونملی ایشلرده گورولموشدور:

مجلس قانون و ریجی اورگان اولاراق ئولکه نین داخلی سیاستینه نظارتدن علاوه، خارجی سیاسته و بین الخالق علاقه لره عاید اولان مناسبتلری ، مقاله لری و مذاکره لری بلاواسطه ئوز نظارتی آلتیندا ساخلایردی. باشقا سوزله قانون و ریجی اورگان اداره ادیجی اورگانین فعالیتلرینی ایزله یب و نظارت مسئولیتینی ئوز ئوزه رینه گوتورموشدور. لازیم اولوقدا هر هانسی بیر ناظر ملت نماینده لرین قارشیسیندا ایطاحات ورمه لی ، اگر قانون پوزونتوسونا یول ورلیمیشسه مجلس شاه طرفیندن همن

1906-جی ایل سپتامبر 9-دا « سنچگیلر » قانونو رسماً اعلان اولونموشدور؛

- ملی مجلس دولت مستقلمینی قورویوب ساخلاماق نامینه روس انگلیسلرین بیرگه تکلیف انتدیگری 400 مین لیره لیک یاردمی(وامی) رد ادیر؛

- دکابر اینین 25-ده « مجلس » ادلی روزنامه ایشق ئوزو گوردو؛

- نوبابر اینین 27-ده « ندای وطن » (وطن هاری) ادلی گونده لیک ایلك دفعه اولاراق درج اولونور.(9)

مشروطه آنیاساسی ایرانین....

ناظرین نوز ایشینده ن کنارلانیاسینی طلب ادیردی . نیری گلدیکده همین ناظرین محکمه به ده جلب اولونا بیلردی.

انسان حقوقلارینین قورونماسینا گلدیکده وطنداشلارین حقوقلاری هر طرفلی قورونوردی. آنیاسانین 32-جی ماده سینده یازیلیردی کی: وطنداشلار بوتون ساحه لرده شکایتلرینی یازیلی فورمادا مجلسین دفتر خاناسینا تقدیم اده بیلرلر. اولارین شکایتلری مطلق جوابلاندیرالاجاقیدیر.

یرلی حاکمیت اوگانلارینین یارانماسی و همین اورگانلارین ایشلرینه نظارت نولکه ده تک باشینا اداره ائتمه سیستمین قارشیسینی آلیردی .

وطنداشلارین آزادلیغینین قورویوجوسو کیمی چیخیش اده ن مجلس قانون وریمی اورگان اولراق حقوقی باخمیندان نورماتیو اکتلاری ترتیب ادیب و قانونلاری تصدیقلیردی.

سنا مجلسی

سنا مجلسی 60 نفر نماینده دن عبارت ایدی. سنا مجلسینین اجلاسلاری ملی شورا مجلسینین اجلاسلاریندان سونرا کنچیلیردی. مشروطیت آنیاسانین 44-جی ماده سینده یازیلیردی کی: سنا مجلسینین نظامنامه سی ملی مجلس طرفیندن ترتیب ادیلیب و مذاکره اولونمالیدیر . بو مجلسه سئچیلن نماینده لر ، نولکه نین تانیمیش ضیالیلاریندان اولمالیدیرلار. اولناردان 30 نفری شاه طرفیندن ، 15 نفری تهراندان ، قالان 15 نفری ایسه دیگر ایالت و ولایتلردن سئچیلیمی ایدی.

سنا مجلسی و یا ناظرلر طرفیندن گورولن ایشلر ، ایره لیه سورولن فیکرلر مطلق مجلسی شورای ملی طرفیندن رسمی فورمادا مذاکره اولونوب شورا مجلسینین مطلق سسینی قازانیدقان سونرا اجرا اولونوردی.

ملی شورا مجلسینین مختار حقوقو وار ایدی کی ، سنا مجلسینین ملاحظه لرینی رد و یا قبول ائتسین . آما بودا نظره آلینمالی ایدی کی ، سنا مجلسی هر زمان شاهین طرفداری کیمی چیخیش ادیردی . مشروطه آنیاسانین 47-جی ماده سینده یازیلیردی کی: اگر سنا مجلسی تشکیل تاپمازسا ، ملی مجلسه مذاکره اولونان موضوعلار نهایت شاهین رضایلیغی آئیندیغان سونرا اجرا اولونا بیلردی. (11)

شاه هر هیکی مجلسی و یا لازیم گلدیکده هر بیرینی آیری-ایریلیغدا لغو اده بیلردی. دمکراتیک حقوقلار باخمیندان مشروطه آنیاسانین چاتیشمایان جهتلریندن بیرسی محض همین 48-جی ماده ایدی.

مشروطه حرکاتینین زیروه سی اولان آنا یاسانین دمکراتیک اساس حصه اوندان عبارت ایدی کی، نولکه نی مرکزلهلمیش اداره ائتمه قورولوشوندان مرکزلهدیرلمه میش دولت قورولوشو فورماسینا چئورسین. یرلی حاکمیت اورگانلارینین یارانماسی همین اداره ائتمه اوصولون اساسینی تشکیل ادیردی. آنیاسانین علاوه سینین (متممینین) 29-جی ماده سینده یازیلیردی کی : ممالک محروسه نین ترکیبینه یارانمیش ایالتلرین و ولایتلرین منفعلترینی همین منطقه لرین ایالت و ولایت انجمنلری طرفیندن قانون فورماسینا نوز عکسینی تاپمالیدیر. (12)

مشروطه حرکاتینین زیروه سی اولان آنیاسانین دمکراتیک نوزه لییده ایله همین ایالت و ولایت انجمنلری تشکیل ادیردی . مشروطه فرمانی اساسیندا نولکنین اراضی- اداره ائتمه قورولوشو اشاعیداکي ایالتلر و ولایتلردن عبارت ایدی :

ایالتلر : 1- آذربایجان ؛ 2- خلیج عجم ؛ 3- خراسان و سیستان ؛ 4- کرمان و بلوچستان .

ولایتلر : 1- گیلان ؛ مازندران ؛ کردستان ؛ لرستان ؛ خوزستان ؛ عراق عجم ؛ استر آباد ؛ زجان، کرمانشاهان؛ همدان ؛ اصفهان ؛ یزد و داراخلافه تهران .

آنیاسانین علاوه حصه سینین 2-جی ماده سینده ایالت و ولایت انجمنلرینین ایضاحاتی بنله وریمیشدیر.

ایالت – نولکه نین معین بیر حیصه سی دیر. ایالتلرین مرکزی حکومتلری واردیرو همین حکومتین حاکمی والی آدانیر.

ولایت – نولکنین معین بیر حیصه سی دیر. معین شهرلر و اولنلارین اطرافینداکی قصبه لره شاملیدیر. همین شهرلرین حاکملری واردیر. ولایت ممکندور کی نظرده توتولان ایالتین و یا نولکه پایتختینین نظارتی آلتیندا اولسون .

ایالت و ولایت انجمنلری نولکه دولتچیلیک تاریخینده ایلك دفعه ایدی کی، یرلی حاکمیت اورگانلارینین اساسینی یارادیردی. انجمنلرین اساس مقصدی نوزونو ادره ائتمه دن عبارت ایدی. دنمک اولار کی، انجمنلر هر بیر ایالته همین ایالتین پارلامنت رولونو اوینایردی.

آردیجیلیقلا قید اولونمالیدیر کی، مشروطه حرکاتینین نوزه بنی تشکیل اده ن انجمنلر مجلسین آذربایجانان اولان نماینده لرین تکلیفی و تاکیدی ایله حیاتا کنچیریلیمیشدی . استبداد طرفدارلاری آچیقجاسینا انجمنلرین علیهینه چیخیش ادیردیلر. نهایت کی تبریز انجمنی تهرانا تلگرام گوندریب و آذربایجان نمایندلریندن

استه یر کی : اگر تهران انجمن قانونون علیهینه چیخیرسا سیزلر تبریزه قایدین ، بیز نوزوموز اونو اجرا اده ریک. بنله جدی اولتیماتوم دان سونرا مجلس آذربایجان نمایندلرینین دمکراتیک طلبلرینی قانون فورماسیندا آنیاسایا علاوه اولراق آتیریر. تهران مشروطه حرکاتی ایله تبریز مشروطه حرکاتینین ماهیت اعتباری ایله اساس فرقی ایله بوندان عبارت ایدی.

جانسیز مشروطه حرکاتینی جانلادیران آذربایجانین ایره لیه سوردیو ایالت و ولایت انجمنلری (یرلی حاکمیت اورگانلاری) اولموشدور. مرکزلهدیرلمه میش دولت قورولوشو فورماسینین اساسینی دا همین انجمنلر تشکیل ادیردی.

بیر سوزله ، 1906-جی ایل مشروطه حرکاتینین اساس محصولو اشاعیداکیلاردان عبارت ایدی :

- ایران نولکه سینی مطلق پادشاهلیق حکومت سیستمسندن آنیاسالی سلطنت اداره ائتمه سیستمینه

کنجه سی؛

- یرلی حاکمیت اورگانلارینین یارانماسی؛
- آنیاسا قانونلاری اساسیندا قانونریمی، اجرا ادیجی و محکمه اورگانلارینین آیریجا فعالیت

گوسترمه لری ؛

- وطنداشلارین قانون قارشیسیندا برابر حقوقلو اولمالاری؛

- عدالت خانالارین یارانماسی؛
- مطبوعات، سوز و فیکر آزادلیغینا تامیناتین

وریلمه سی و سائره ...

مشروطه آنیاساسی ایرانین....

اما بوتون بونلارا باخمایاراق قطعیتله دنمک اولار کی، ۱۹۰۶-جی ایلده باش ورمیش دمکراتیک مشروطه حرکاتی ایران دولتیلیک تاریخینده مترقی، دمکراتیک جریان و پارلاق صحیفه اولاراق قالاچاقدیر.

* * *

ادبیات :

- 1- م عاقبت سردار ملی ستارخان ۱۹۶۸. ص ۲۵
- 2- ا. کسروی تاریخ مشروطه ایران ۱۳۱۹ (بیرینجی جلد) ص ۷۳؛
- 3- " " " " " " " " ۱۳۲۲ (ایکینجی جلد) ص ۸۶؛
- 4- دکتر م. ملک زاده تاریخ مشروطه ایران تهران ۱۳۲۹. III جلد. ص ۱۲۲
- 5- " " " " " " " " " " IV جلد ص ۱۷۳
- 6- هرودتین III کیتابی (۸۰-۸۶) جی بندلر
- 7- ادوارد براون مطبوعات و ادبیات ایران در دوره مشروطیت (ترجمه محمد عباسی) تهران ۱۹۵۸. ص ۴۹
- 8- " " " " " " " " II حصه، بحث در سیستم حکومت ایران تهران . ۱۹۵۸. ص ۷۷
- 9- ک.ب. بهزاد تیریزی، قیام آذربایجان در انقلاب مشروطه ایران، تهران ۱۹۵۵. ص ۹۲
- 10- م.س. ایوانوف ۱۹۰۵-۱۹۱۱ انقلاب ایران
- 11- قانون اساسی و متمم آن به انضمام فرمان مشروطیت
- 12- " " " " " " " " به انضمام فرمان مشروطیت
- 13- مشروطه آنیاساسینین علاوه سی.

پرویز (اورومچی)

یوخاریدا سادالانانار مشروطه حرکاتینین ایراندا دولت و حقوق سیستمینده عمله گتیردیکلری اساس ده یشیکلیکلرده دیر. قید اتدیمیز نائیلتری نظره آماقلا یاناشی، تاسفله ورغولالیک کی، مشروطه انقلابی الهه اتمیش اوغورلاری قوروپوب ساخلایا بیلمه میشدیر.

استبداد نوز حاکمیت منفعتلرینی الدن ورمک استمیردی. اودور کی، ارتجاع داخلی و خارجی قوه لردن هر طرفی استفاده ادیب مشروطه حرکاتینین دمکراتیک ده برلرینین علییهنه متشکل فورمادا مبارزه آپایردی. مشروطه حرکاتینین دمکراتیک استکلرینین اوغورلا سونا چاتمماسینین و محکمنمه مسینین معین داخلی و خارجی سبیلری ایله یاناشی سوبیکتیو و اوبیکتیو علتلری ده واریدی.

او جمله دن :

- مشروطه حرکاتینین طلبلرینده دولت قورولوشو فورماسینین دیشیکلی ایله یاناشی دولت فورماسینین دیشیلمه سینین ایره لیه سورولمه مه سی؛
- تهراندا و تیریزده باش وره ن مشروطه حرکاتینین اساس دمکراتیک ماهیتینین فرقلی اولماسی؛
- تهران مشروطه حرکاتینین داخلینده محافظه کار قوه لرین موجود لوغو؛
- خارجی دولتلرین، او جمله دن روس و انگلیس لرین خیانتلری و تجاوزلری...
- بو کیمی عامیلر مشروطه حرکاتینین تام غلبه چالماسینین اساس سببلریندن سا یلا بیلر.

به مناسبت آثار واقع گرای حسین احمدی نسب

امیر حسین آریان پور

واقع گرایی در عرصه ی هنر و ادب در دو معنای اعم و اخص به کار رفته است.

یکی در معنای هر گونه هنر یا ادب وفادار به واقعیت . و دیگری در معنای نحله یا جنبشی در نیمه اول سده ی نوزدهم در نقاشی فرانسه ودر نیمه ی دوم آن سده ، در ادب جامعه های اروپای غربی .

ادامه درص ۱۶

واژه ی رئالیسم (واقع گرایی) در عرصه های گوناگون شناخت ، با معناهای متفاوت به کار رفته است . برای نمونه در فلسفه، اول به معنای عینی شمردن مفاهیم کلی با مبانی اندیشه و دوم به معنای مستقل دانستن کائنات از ذهن انسان آمده است . در علم حقوق در معنای استناد به حوادث واقعی و نه اصول نظری ، ودر علم سیاست در معنای تکیه بر عمل سیاسی و نه بحث های نظری استعمال شده است . در هنر و ادب به نمایش نمود ها با مراعات نظام واقعیت اطلاق شده است .

واقع گرایی فلسفی وجوه بسیار دارد . مانند واقع گرایی افلاتونی ، وقع گرایی ارسطویی واقع گرایی تجربی ، واقع گرایی متعالی ، واقع گرای شناختی .

واقع گرایی هنری و ادبی هم تنوعاتی دارند . مانند واقع گرایی انتقادی ، واقع گرایی اجتماعی ، واقع گرایی جامعه گرایانه ، واقع گرایی روانی ، واقع گرایی مبتذل یا واقع گرایی عکاسی وار یا طبیعت گرایی و واقع گرایی نو (نئورئالیسم).

به مناسبت آثار واقع...

می توان گفت که شخصیت یعنی مجموع مشخصاتی که یک انسان را از انسان دیگر مشخص می کند ، دو وجه دارد : صورت و محتوا . کردار به ویژه کردار زبانی (گفتار) صورت است ، و اندیشه محتوا .

اثر هنری به عنوان تراوشی از شخصیت انسان ، به نوبه ی خود ، صورتی دارد و محتوایی . چگونگی پیوند صورت و محتوای اثر هنری را ، سبک می نامیم و می توانیم بگویم که سبک هم نمایش اندیشه یا بینش است و هم اندیشه یا بینشی است نمایش یافته .

اندیشه یا بینش هنرمند ، موضوعی دارد ، و آن موضوع برخی از نمودهای واقعیت است -- چه عینی و چه ذهنی . هنرمندی که به اقتضای بینش خود ، در نمایش نمودهای واقعیت ، نظام واقعیت را رعایت کند ، واقع گرا است و هنر مندی که به اقتضای بینش خود ، در نمایش نمودهای واقعیت از نظام واقعیت عدول کند ، واقع گریز است . اگر هنر مند بر اثر تکیه بر عامل های تخیلی ، از نظام واقعیت عدول کند ، رومانتی سیست است و اگر بر اثر تکیه بر عامل های عقلی ، از نظام واقعیت عدول کند ، کلاسی سیست است .

واقع گرای هنری و ادبی بی گمان سبک است و چون سبک است ، بینش است و چون محور فعالیت و مورد دفاع کسان بسیار است ، نحل و نهضت است .

چنان که اشاره شد ، واقع گرایی در حوزه ی هنر و ادب جلوه های متعدد داشته است و دارد . از میان انواع واقع گرایی هنری و ادبی ، آن چه به نظر من به کار انسان امروزی می آید ، آن است که در ضمن نمایش واقعیت ، خواهان تغییر واقعیت باشد ، آن هم تغییر در جهت مصالح مردم .

هنر مندی که مستغرق واقعیت است ، نمی تواند نسبت به واقعیت به ویژه واقعیت اجتماعی ، بی طرف باشد و بی غرضانه و ماشین وار ، ناسازی های آن را نمایش دهد و به راه خود رود . هنرمندی این گونه باید با نمایش واقعیت به ویژه ناروایی های آن ، مردم را به تغییر وضع بر انگیزد . اما هر تغییری مطلوب نیست . تغییر مطلوب تغییر است در جهت تکامل جامعه . چون جامعه در ورای وحدت ظاهری خود منقسم است بر اقلیت استعمار گر و اکثریت استعمار شده . تکامل راستین جامعه ، تکامل اکثریت است ، و ملاک این تکامل ، بهبود زندگی مادی و معنوی اکثریت و رشد اجتماعی آنان است .

هر هنری که در این راستان سیر کند ، صرف نظر از تکنیک و وسایل و مخاطبان خود ، هنر واقع گرای مبارز مردمی است .

توضیح : منبع نوشته ، مجله چیستا شماره ی 10 تیر 1385 است

فرقه دموکرات آذربایجان پروسه های منطقه ای و جهانی را مد نظر داشته، با بیش از نیم قرن تجربه فعالیت سیاسی و با درس عبرت گرفتن از ناکامی و پیروزی های گذشته مبارزه ملی مردم آذربایجان را جهت داده، فعالیت خود را در مقیاسی جدید ادامه می دهد.

پیشه وری

Azərbaycan qəzeti
5- ci dövr 114ci nömrə. İYUN 2014
Baş redaktor. Əmirəli Lahrudi
www.adf-mk.az

باش رداكتور: اميرعلى لاهرودى
قزنت تحريريه هئيتى طرفيندن نشر اولونور
قزنتين آرتيريپ، ياييمي آزاددير
[E-mail info @ adf – mk az](mailto:info@adf-mk.az)